

Digiohjauksen rooli ja
kehittämismahdollisuudet Kuopion vankilassa:
Tavoitteet, haasteet ja
tulevaisuuden suuntaviivat

Matti Katainen, Päivi Kempas

**Digiohjauksen rooli ja kehittämismahdollisuudet Kuopion vankilassa:
Tavoitteet, haasteet ja tulevaisuuden suuntaviivat**

Matti Katainen, Päivi Kempas
Rikosseuraamusalan YAMK
Opinnäytetyö huhtikuu, 2025

Rikosseuraamusalan kehittäminen ja johtaminen

Sosionomi (YAMK)

Matti Katainen, Päivi Kempas

Digiohjauksen rooli ja kehittämismahdollisuudet Kuopion vankilassa: Tavoitteet, haasteet ja tulevaisuuden suuntaviivat

Vuosi 2025

Sivumäärä 70

Opinnäytetyössä kehittämisen kohteena oli Kuopion vankila sekä siellä vankien kanssa lähityötä tekevä henkilöstö. Opinnäytetyön tarkoituksena oli tarkastella digiohjauksen nykytilaa ja luoda tulosten perusteella kehittämissuhteita, joilla digiohjausta voitaisiin kehittää paikallisella tasolla. Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tapaustutkimuksena, jossa aineistoa kerättiin teemahaastatteluilta ja lomakehaastatteluilta. Tutkimukseen osallistui viisitoista (n=15) Kuopion vankilan lähityötä tekevää työntekijää eri ammattiryhmistä. Aineisto analysoitiin teemoittelun avulla, ja kehittämissuhteita tuotettiin brainstorming-menetelmällä.

Yhteiskunnan digitalisoituessa palvelut hoidetaan sähköisesti, mutta vankiloiden digitalisaatio on edennyt hitaasti. Vankeuslain mukaan vankien olosuhteiden tulisi vastata muuta yhteiskuntaa, eikä vankeuden tulisi aiheuttaa ylimääräisiä rajoitteita. Digiohjauksen kehittäminen on perusteltua, jotta vangit saavat tarvittavat digitaaliset palvelut yhteiskuntaan integroitumisen tueksi. Vangit ovat erityisen alttiita digitaaliselle syrjäytymiselle, ja tutkimusten mukaan he muodostavat marginaaliryhmän, joka on pudonnut digitalisoituvasta yhteiskunnasta. Digiohjaus tukee vankien elämänhallintaa ja edistää sujuvaa siirtymää vankeuden jälkeen.

Opinnäytetyön tulokset osoittivat, että digiohjauksen toteutuksessa Kuopion vankilassa on haasteita. Digiohjaus ei ole integroitunut osaksi koko henkilökunnan tekemää lähityötä, ja vastuunjako on epäselvää. Henkilöstön digitaitojen taso vaihtelee erityisesti valvontahenkilökunnan ja kuntoutus-, koulutus- ja sosiaalityötä (KKS) tekevien työntekijöiden välillä. Toimintakulttuuri on perinteinen, eikä digitalisaation mahdollisuuksia ole hyödynnetty täysimittaisesti. Lisäksi resurssipula ja fyysiset tilat rajoittavat digiohjauksen toteutusta. Nämä tulokset tukevat aiempia tutkimuksia, joiden mukaan toimintakulttuurin muutos ja henkilöstön koulutus ovat avainasemassa digitalisaation edistämässä rikosseuraamusalalla.

Digiohjauksen kehittämiseksi tarvitaan monitasoisia toimenpiteitä. Ensinnäkin vastuunjaon selkeyttäminen on välttämätöntä, jotta digiohjaus ei kuormita vain tiettyjä henkilöstöryhmiä. Toiseksi henkilöstölle on tarjottava kohdennettua ja käytännönläheistä digitaalisuuskoulutusta. Kolmanneksi toimintakulttuuria on kehitettävä niin, että digiohjaus nähdään luonnollisena osana vankien kanssa tehtävää lähityötä, mikä edellyttää sekä johdon sitoutumista että rakenteellisia muutoksia. Neljänneksi resurssien vahvistaminen on välttämätöntä, jotta digiohjaukselle voidaan tarjota tarvittavat tilat ja henkilöstöresurssit. Lisäksi digiohjauksen käyttömahdollisuuksia tulisi laajentaa hyödyntämällä enemmän etäyhteyksiä vankien yhteydenpidossa ja yhteiskuntaan sopeutumisessa.

Opinnäytetyön tulokset antavat aiheen jatkotutkimuksille, joissa selvitetään digiohjauksen pitkäaikaisia vaikutuksia vankien digitaitoihin ja yhteiskuntaan kiinnittymiseen. Digitalisaation vaikutuksia tulisi seurata systemaattisesti, jotta voidaan arvioida, miten muutokset vaikuttavat vankiloiden toimintakulttuuriin. Lisäksi vastaavanlaisia tutkimuksia tarvitaan muissa vankilayksiköissä, jotta saadaan kattavampi kuva digiohjauksen tilasta ja sen kehittämistarpeista koko rikosseuraamuslaitoksessa. Taloudellisten resurssien niukkuus korostaa tarvetta tutkia, kuinka digiohjausta voitaisiin toteuttaa kustannustehokkaasti eri yksiköissä.

Asiasanat: digiohjaus, digituki, Kuopion vankila, rikosseuraamuslaitos, vangit

Matti Katainen, Päivi Kempas

Thesis title The role and development opportunities of digital guidance in Kuopio Prison: Goals, challenges and future guidelines

Year

2025

Pages

70

The research development of the thesis focused on Kuopio Prison and the personnel working closely with prisoners in Kuopio Prison. The purpose of the thesis was to examine the role of digital guidance, i.e. digital support provided to prisoners, and to create development proposals based on the results that could be used to develop digital guidance at the local level. The thesis was carried out as a qualitative case study, where data was collected through thematic interviews and questionnaires. Fifteen (n=15) employees from different professional groups working in Kuopio Prison participated in the study. The data was analyzed using thematic analysis, and development suggestions were produced using the brainstorming method.

As society becomes digital, services are managed electronically, but the digitalization of prisons has progressed slowly. According to the Prison Act, the conditions of prisoners should correspond to the rest of society, and imprisonment should not cause additional restrictions. The development of digital guidance is justified so that prisoners receive the necessary digital skills to support their integration into society. Prisoners are particularly vulnerable to digital exclusion, and according to research, they form a marginal group that has fallen out of a digitalizing society. Digital guidance supports prisoners' life management and promotes a smooth transition after imprisonment. The results of the thesis showed that there are challenges in implementing digital guidance in Kuopio Prison. Digital guidance has not been integrated into the interactive work of all staff, and the division of responsibilities is unclear. The level of digital skills of the staff varies, especially between the prison staff and the KKS sector (staff engaged in rehabilitation, education and social work). The operating culture is traditional, and the possibilities of digitalization have not been fully utilized. In addition, resource shortages and physical facilities limit the implementation of digital guidance. These results support previous studies, according to which a change in the operating culture and staff training are key to promoting digitalization in the criminal sanctions sector.

Multi-level measures are needed to develop digital guidance. Clarifying the division of responsibilities is essential so that digital guidance does not burden only certain staff groups. Secondly, staff must be offered targeted and practical digital skills training. Thirdly, the operating culture must be developed so that digital guidance is seen as a natural part of interactive work with prisoners, which requires both management commitment and structural changes. Fourthly, strengthening resources is essential so that the necessary facilities and personnel resources can be provided for digital guidance. In addition, the possibilities for using digital guidance should be expanded by making greater use of remote connections in prisoners' contact and adaptation to society. The results of the thesis provide a topic for further research that would focus on the long-term effects of digital guidance on prisoners' digital skills and social integration. The effects of digitalisation should be monitored systematically in order to assess how the changes affect the operating culture of prisons. In addition, similar studies are needed in other prison units to obtain a more comprehensive picture of the state of digital guidance and its development needs in the entire penal institution. The scarcity of financial resources highlights the need to study how digital guidance could be implemented costeffectively in different units.

Keywords: Penal Institution, digital guidance, prisoners, Kuopio Prison

1	Johdanto	8
2	Kehittämissympäristö	9
	2.1 Rikosseuraamuslaitos	9
	2.2 Kuopion vankila	9
	2.3 Digitalisaatio rikosseuraamusalalla	10
	2.3.1 Normaalisuusperiaate ja lait	10
	2.3.2 Sähköisen asioinnin laitteet vankiloissa	11
	2.3.3 Digitalisaation kehittyminen Rikosseuraamuslaitoksessa	11
	2.3.4 Älykäs vankila -hanke	12
	2.3.5 Aiheeseen liittyviä tutkimuksia	13
3	Opinnäytetyön tietoperusta	14
	3.1 Digituki	14
	3.2 Digiohjaus	15
	3.3 Digiohjaukseen vaadittavat taidot	15
	3.4 Vankien digiosallisuus ja digitaidot	17
4	Tutkimus- ja kehittämisasetelma	19
	4.1 Opinnäytetyön tavoitteet ja kehittämistehtävä	20
	4.2 Tutkimus- ja kehittämismenetelmät	20
	4.2.1 Tapaustutkimus	20
	4.2.2 Lomakehaastattelu	22
	4.2.3 Teemahaastattelu	22
	4.3 Kehittämisprosessin eteneminen	23
	4.4 Aineiston analyysi	24
	4.4.1 Lomakehaastatteluiden analyysi	24
	4.4.2 Teemahaastatteluiden analyysi	25
	4.5 Aineistonhallinta	26
	4.6 Tutkimuseettiset kysymykset	26
	4.7 Brainstorming- menetelmä	28
5	Tulokset	28
	5.1 Lomakehaastatteluiden tulokset	28
	5.2 Työntekijöiden teemahaastattelu	31
	5.2.1 Digiohjaaja-koulutus	31
	5.2.2 Työnjako	32
	5.2.3 Resurssit	33
	5.2.4 Toimintakulttuuri	35
	5.2.5 Digiohjauksella saavutettavat hyödyt	37
6	Brainstorming -kehittämistilaisuus	39
7	Johtopäätökset	42
	7.1 Vastuunjako	42
	7.2 Henkilöstön digiosaaminen	43

7.3 Toimintakulttuuri	44
7.4 Käytännön johtopäätökset ja suositukset	45
8 Pohdintaa	46
8.1 Opinnäytetyöprosessin tarkastelua	46
8.2 Eettisyyden ja luotettavuuden pohdinta	46
8.3 Tulosten siirrettävyys ja yhteiskunnallisen merkityksen pohdinta	48
8.4 Jatkokehittämis- ja tutkimusaiheet	49
Kuviot	55
Taulukot	55
Liitteet	56

1 Johdanto

Digitalisaatio on muokannut merkittävästi yhteiskunnan rakenteita ja toimintatapoja - palvelut, kuten pankkiasiointi ja terveydenhuolto, ovat siirtyneet yhä enenevässä määrin verkkoon. Näillä muutoksilla on laaja-alaisia vaikutuksia myös julkisiin organisaatioihin, mukaan lukien Rikosseuraamuslaitos, jonka toimintaympäristöön kohdistuu yhä nopeammin uusia vaatimuksia ja muutospaineita. Digitalisaatio tarjoaa Rikosseuraamuslaitokselle keskeisen työkalun toiminnan kehittämiseen sekä yhteiskunnallisiin muutoksiin vastaamiseen. Vankilat ovat kuitenkin edelleen fyysisesti ja teknologisesti eriytyneitä ympäristöjä, joissa digitalisaation mahdollisuuksia ei ole vielä täysimääräisesti hyödynnetty. Tämä asetelma on jännitteinen suhteessa vankeuslain (767/2005) keskeiseen periaatteeseen, jonka mukaan vankien olosuhteiden tulee vastata mahdollisimman pitkälti yhteiskunnan yleistä tasoa, eikä vapaudenmenetyksen tule johtaa muihin tarpeettomiin rajoituksiin.

Digitaidot ovat nyky-yhteiskunnassa perustaitoja, joita ilman arjessa toimiminen on vaikeaa. Vangit muodostavat ryhmän, jolla on erityisen suuri riski syrjäytyä digitaalisesta yhteiskunnasta, ellei heille tarjota riittävää ohjausta ja mahdollisuuksia taitojen kehittämiseen. Digiohjaus, eli vangeille tarjottava digituki, on siis paitsi tasa-arvokysymys, myös tärkeä keino ehkäistä digitaalista syrjäytymistä ja tukea vankien onnistunutta integroitumista takaisin yhteiskuntaan. (Puolakka & Suomela 2023, 52; Järveläinen & Rantanen 2021.)

Me, tämän opinnäytetyön tekijät, olemme työskennelleet pitkään vankilaympäristössä ja nähneet käytännön tasolla, kuinka digitalisaation mahdollisuuksia ei vielä hyödynnetä vankiloissa täysimääräisesti. Olemme havainneet, että digiohjaus jää usein irralliseksi tai kokonaan puuttuvaksi osaksi lähityötä - sitä vuorovaikutusta, jonka tarkoituksena on tukea vangin arjen taitoja, motivaatiota ja elämänhallintaa (Ylisassi, Seppänen, Uusitalo, Kalavainen & Piispanen 2016, 117). Tämä havainto toimi lähtökohtana opinnäytetyöllemme.

Opinnäytetyömme on tapaustutkimus, jossa tarkastelemme Kuopion vankilan digiohjauksen tämänhetkistä tilaa ja etsimme keinoja sen kehittämiseen osana lähityötä. Halusimme selvittää, millaisia koulutustarpeita henkilöstöllä on, mitä haasteita digiohjaukseen liittyy ja kuinka ohjausta voisi käytännössä vahvistaa. Tavoitteemme oli kehittää digiohjausta kiinteämmäksi osaksi vankien kanssa tehtävää lähityötä, riippumatta siitä, onko kyseessä älyvankila vankien hallussa olevine omine sellipäätteineen vai tässä tapauksessa perinteisempi toimintaympäristö, jossa asiointi tapahtuu yhteisillä henkilökunnan hallussa olevilla ja jaettavilla sähköisen asioinnin tietokoneilla.

Digiosaamisen kehittäminen ei ole vain tekninen kysymys, vaan osa laajempaa tavoitetta tehdä vankeusajan tukitoimista entistä vaikuttavampia. Uskomme, että tuloksemme tarjoavat konkreettisia työkaluja vankiloille, jotka haluavat vahvistaa digiohjausta ja edistää vankien osallisuutta digitalisoituvassa yhteiskunnassa.

2 Kehittämisympäristö

Tässä aluvussa kuvataan opinnäytetyön kehittämisympäristöä. Kuvaamme rikosseuraamuslaitosta, Kuopion vankilaa sekä digitalisaatiota rikosseuraamusalalla, jotta kehittämisympäristömme kokonaisuus hahmottuisi mahdollisimman selkeästi.

2.1 Rikosseuraamuslaitos

Opinnäytetyömme kehittämisympäristönä toimiva Rikosseuraamuslaitos on vankeusrangaistukset ja yhdyskuntaseuraamukset toimeenpaneva Oikeusministeriön alainen organisaatio. Rikosseuraamuslaitos jakautuu seitsemään rikosseuraamuskeskukseen, jotka muodostuvat vankiloista ja yhdyskuntaseuraamustoimistoista. (Rikosseuraamuslaitos 2024a.)

Rikosseuraamuslaitos on laatinut strategian vuosille 2024-2027, jossa painottuvat turvallisuuteen ja tulevaisuuden tarpeisiin varautuminen, rikosseuraamusasiakkaiden valmiuksien vahvistaminen ja henkilöstön työhyvinvointi. Kokonaisuudessaan strategia pitää sisällään viisi eri päätavoitetta; asiakkaiden valmiuksien vahvistaminen rikoksettomaan elämäntapaan, laadukkaan asiakastyön tekeminen ja vankeusaikaisen rikollisuuden torjuminen yhteistyökumppaneiden avulla, toiminnan perustan koostuminen oikeudenmukaisuudesta, yhdenvertaisuudesta ja turvallisuudesta. Lisäksi Rikosseuraamuslaitos pyrkii olemaan haluttu ja vakaa työpaikka, jossa työhyvinvointi ja työturvallisuus ovat etusijalla, sekä tulevaisuuden tarpeiden huomioiminen toiminnan, osaamisen ja rakenteiden kehittäjänä. (Raassina-Terho 2025.)

2.2 Kuopion vankila

Kuopion vankila kuuluu Väli-Suomen rikosseuraamuskeskukseen. Kuopion vankila on 86paikkainen suljettu laitos, jossa on sekä vankeus-, että tutkintavankeja. Kuopion vankilaan kuuluu Kuopion avovankilaosasto, joka on 20-paikkainen miesvangeille tarkoitettu vapautumiseen valmistamiseen tähtäävä yksikkö Kuopion vankilan välittömässä läheisyydessä. Kuopion vankilassa työskentelee noin 75 henkilöä, joista valtaosa työskentelee valvontatehtävissä. (Rikosseuraamuslaitos 2024b.) Opinnäytetyömme kohdistuu Kuopion vankilan suljetun vankilan puolelle. Kuopion vankilan ominaispiirteitä on, että sen läpi kulkeva vankivirtaama on suuri. Tähän syynä on Kuopiossa sijaitsevat Itä-Suomen käräjä- ja hovioikeudet sekä Kuopion yliopistollinen sairaala, sekä Niuvanniemen sairaala, jossa tehdään suuri osa Suomen vangeille tehtävistä mielentilatutkimuksista. Kuopion vankila on tutkintavankila, mutta siellä sijaitsee myös pieni miespuolisille vankeusvangeille tarkoitettu sijoitteluosasto sekä pieni naispuolisille vankeusvangeille tarkoitettu osasto.

2.3 Digitalisaatio rikosseuraamusalalla

Tässä aluvussa käsittelemme digitalisaatiota rikosseuraamusalalla. Avaamme aihetta vankeus-, ja tutkintavankeuslaissa määriteltyjen reunaehtojen kautta. Lisäksi aluvussa avataan vankiloissa olevaa laitteistoa, joiden avulla vankien digiasioita hoidetaan sekä Älykäs vankila -hanketta. Lopuksi avaamme aiheeseen liittyviä tutkimuksia, jotta kehittämissympäristö hahmottuu mahdollisimman selkeästi.

2.3.1 Normaalisuusperiaate ja lait

Digitalisaatio avaa laajat mahdollisuudet vankien kuntoutuksen tukemiseen sekä heidän yhteiskunnallisen osallisuutensa vahvistamiseen. Vankien digitaalisen asioinnin ja etäopiskelun edistämistä on perusteltu niin sanotulla normaalisuusperiaatteella, jonka mukaan vankiloalojen tulisi vastata mahdollisimman pitkälti yhteiskunnan yleisiä elinolosuhteita (Järveläinen & Rantanen, 2024; Puolakka, 2021; Reisdorf & Rikard, 2018; Toreld ym., 2018). Normaalisuuden tai normalisoinnin käsitteellä voidaan viitata useisiin eri ulottuvuuksiin, kuten kollektiiviseen normalisointiin, mikä tarkoittaa näkemystä, jonka mukaan vangeille tulisi tarjota palveluita, jotka ovat laadultaan ja saatavuudeltaan vastaavia kuin vapaassa yhteiskunnassa. Yksilöllinen normalisointi puolestaan korostaa vangin muita sosiaalisia rooleja, kuten esimerkiksi vanhemman roolia, vangin identiteetin rinnalla (Järveläinen & Rantanen 2024). Defensiivisellä normalisoinnilla viitataan siihen, että viranomaisten tulisi rajoittaa puuttumistaan vankien elämään vain välttämättömään. Proaktiivinen normalisointi puolestaan painottaa vankilaviranomaisten aktiivista roolia olosuhteiden luomisessa siten, että ne muistuttavat vapaata yhteiskuntaa (Järveläinen & Rantanen 2024; Engbo 2017). Normalisoinnin voidaan nähdä olevan joko itseisarvo tai väline, jonka avulla pyritään esimerkiksi ehkäisemään uusintarikollisuutta (De Vos 2017).

Normaalisuusperiaatteen jälkeen tulee tarkastella vankeus- ja tutkintavankeuslakeja, jotka määrittelevät rikosseuraamusalalla puitteet digitalisaatiolle. Vankien sähköisestä asioinnista ja digipalveluiden käyttöä koskeva lainsäädäntö on kirjattuna vankeuslain 12 lukuun ja tutkintavankeuslain 8 lukuun. Näissä luvuissa todetaan, että vangeilla on oikeus käyttää internetiä, sähköpostia ja videoyhteyksiä. Tämä perustuu normaaliuusperiaatteeseen, jonka mukaan vangeille tulee tarjota samat peruspalvelut kuin muullekin väestölle. (RISE julkaisuja 2021, 24.)

Vangeilla on oikeus luvan varaisesti sähköpostin käyttöön, mikä tarkoittaa lupaa sähköpostien lähettämiseen ja vastaanottamiseen yhteyksien ylläpitämiseen, toimeentuloon, työ-, koulutus, oikeus-, sosiaali- tai asuntoasioiden hoitamiseen liittyvästä tai muusta tärkeästä syystä. (Vankeuslaki (VL) 767/2005; Tutkintavankeuslaki (TVL) 768/2005.)

Sähköpostin käytön lisäksi myös internetin käyttö on mahdollista vangeilla. Vaikka vangeilla on lakien mukaan mahdollisuus käyttää internetiä, on se kuitenkin aina luvanvaraista.

Vankeuslain 12 luvun 9a§:n ja Tutkintavankeuslain 8 luvun 7b§:n mukaan vangeille voidaan antaa lupa käyttää internetiä tärkeiden asioiden hoitamista varten (VL 767/2005; TVL 768/2005.) Tärkeiksi asioiksi voidaan lukea esimerkiksi työhön, asumiseen, toimeentuloon tai koulutukseen liittyvät asiat. Vangeille voidaan antaa lupa olla yhteydessä hänen läheisiinsä, perheeseensä tai muuhun läheiseen ihmiseen videoyhteyden kautta. Myös lupa videoyhteyteen vangin ja vangin asianajajan välillä on luvanvaraista toimintaa. (Puolakka & Suomela 2023, 51.)

Vangeilla on mahdollisuus luvan varaisesti yhteydenpitoon videoyhteyden välityksellä. Vangeille voidaan antaa lupa olla yhteydessä lähiomaisiinsa tai muihin läheisiinsä käyttäen videoyhteyttä tai muuta soveltuvaa teknistä yhteydenpitotapaa, jossa osallistujilla on puhe- ja näköyhteys toisiinsa. Myös asiamiehen tapaamisten järjestäminen videoitse on mahdollista. (VL 767/2005; TVL 768/2005.) Tavallisia valvottuja vangin ja tämän läheisen välisiä tapaamisia on jouduttu karsimaan vuonna 2025 suljettujen vankiloiden yliasutustilanteen ja riittämättömien henkilöstöressurssien takia (Rikosseuraamuslaitos 2025). Tämä asettaa videoyhteyksien järjestämisen entistä merkittävämpään rooliin.

2.3.2 Sähköisen asioinnin laitteet vankiloissa

Vankiloissa on laitteita, joiden avulla yllä mainitut lain kohdat on mahdollista toteuttaa. Suljetuissa vankiloissa on käytössä vankien sähköisen asioinnin (SA) työasemia sekä ylioppilasasemia (YO). Lisäksi Suomessa on kolme älyvankilaa; Hämeenlinnan, Kylmäkosken ja Pyhäselän vankilat, joissa vangeilla on käytössä henkilökohtaiset Doris-päätteet. Suomen vankiloiden digitalisoituminen on alkanut vuonna 2017, kun vankiloihin otettiin käyttöön vangeille tarkoitetut SA-, eli sähköisenasioinnin koneet. Suomi on tiedettävästi ainoa maa, jonka lait määrittelevät digitaaliset oikeudet vangeille ja tutkintavangeille. (Puolakka & Suomela 2023, 51.)

2.3.3 Digitalisaation kehittyminen Rikosseuraamuslaitoksessa

Rikosseuraamuslaitoksella on digistrategia vuosille 2024-2027, joka ohjaa digitalisaation ja tietohallinnon kehittämistä rikosseuraamusalalla. Strategian mukaisesti henkilöstön työskentelyä sujuvoitetaan digitaalisilla työkaluilla. Digistrategia luo yhtenäisen toimintamallin ja kartan kehitystoimenpiteille, kohdentaa rajallisia resursseja tärkeimpiin hankkeisiin ja vahvistaa riskienhallintaa. Kohderyhmänä on Risen henkilöstö, opiskelijat, vangit ja yhdyskuntaseuraamuksia suorittavat, ja tavoitteena on mahdollistaa sujuva digiarki sekä edistää rikoksettomaan elämäntapaan valmistautumista. (Nurmi 2024).

Rikosseuraamuslaitoksen sitoutumisesta digitalisaation hyödyntämiseen kertoo menossa olevat kokeilut ja pilotit erilaisista tekoälysovelluksista ja vangeille sekä yhdyskuntaseuraamusta suorittaville tarjottavista tekoälypohjaisista palveluista. Näitä ovat tekoälyn koulutus vankityönä, virtuaalitodellisuusavusteinen kuntoutus ja tekoälyn perusteiden kurssikokonaisuus. (Puolakka 2024a.) Vankiloiden digitalisaatiossa seuraava merkittävä kehitysvaihe on tekoälyn hyödyntäminen. Euroopan neuvosto julkaisi 9.10.2024 suuntaviivat tekoälyn käytöstä rikosseuraamusjärjestelmissä. Suomessa vankiloissa on toteutettu erilaisia tekoälypilotteja, kuten kansallisen Aurora AI -ohjelman hyödyntäminen Risen asiakastyössä. Lisäksi vangit voivat opiskella tekoälyn perusteita Helsingin yliopiston digitaalisella kurssilla, ja joissakin vankiloissa tekoälyä koulutetaan osana vankityötä. (Puolakka 2024.)

Tekoäly on jo vaikuttanut vankilatoimintaan muualla maailmassa esimerkiksi turvallisuusratkaisujen ja resurssien hallinnan kehittämisessä. Asiakastietojärjestelmissä tekoäly voi nopeuttaa ja tehostaa arviointi- ja sijoitteluprosesseja. Tulevaisuudessa selviää, voidaanko digitalisaation ja tekoälyn avulla löytää ratkaisuja globaaleihin vankilajärjestelmän ongelmiin, kuten yliasutukseen ja työvoimapulaan, tai edistää kestäväää kehitystä. (Puolakka 2024.)

2.3.4 Älykäs vankila -hanke

Älykäs vankila (Smart Prison) -hanke on keskeinen osa suomalaisen vankeinhoidon digitalisaatiota, jonka tavoitteena on vahvistaa vankien yhteiskunnallista osallisuutta, parantaa palveluiden saavutettavuutta ja tukea heidän kuntoutumistaan. Hanke sai alkunsa tarpeesta modernisoida vankeinhoitoa ja ottaa järjestelmällisesti käyttöön uusia ratkaisuja, jotka vastaavat nykyaikaisen digitaalisen yhteiskunnan vaatimuksia (Lindström & Puolakka 2020). Kehittämistyön lähtökohtana on ollut aiemmin yllä kuvattu normaalisuusperiaate, jonka mukaisesti vankilaolosuhteiden tulisi mahdollisimman pitkälle vastata vapauden olosuhteita, mukaan lukien digitaalisen osallisuuden edistäminen.

Älykäs vankila rakentuu kolmesta keskeisestä ulottuvuudesta: digitaalisten sellipäätteiden käyttöönotosta, toimintakulttuurin muutoksesta ja uusien digitaalisten toimintaympäristöjen kehittämisestä. Vangit voivat muun muassa käyttää turvallisettuja päätelaitteita (SA-koneita) palvelujen kuten pankkiasioinnin, viranomaisviestinnän ja etäopetuksen hoitamiseen (Puolakka & Suomela 2023). Tämä mahdollistaa yksilöllisen vastuunoton omasta asioinnista sekä valmentaa vankeja digitaaliseen toimijuuteen, joka on välttämätöntä heidän yhteiskuntaan paluunsa kannalta vankeudesta vapauduttuaan.

Hankkeen tavoitteena on ollut myös vahvistaa vankien perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista. Digitaalisten itsepalvelujen mahdollistaminen tukee muun muassa oikeutta koulutukseen, sosiaali- ja terveystalveluihin sekä perhe-elämään (Puolakka & Suomela 2023). Rantasen, Järveläisen ja Leppälähti (2021) tutkimuksen mukaan vangit suhtautuvat pääsääntöisesti

myönteisesti digitaalisten palveluiden käyttöön, mutta onnistunut toteutus edellyttää myös riittävää ohjausta ja yksilöllisten tarpeiden huomioon ottamista. Vankien itsevarmuus käyttää digitaalisia terveys- ja sosiaalipalveluita on kuitenkin osoittautunut vaihtelevaksi, mikä korostaa digituen ja -koulutuksen merkitystä (Rantanen, Järveläinen & Leppälahti 2022).

Kansainvälisesti tarkasteltuna Älykäs vankila- kehittämishanke on osa laajempaa digitaalisen kuntoutuksen trendiä, jossa pyritään hyödyntämään teknologiaa vankien yhteiskuntaan integroitumisen edistämiseksi (Yamamoto, Knight, Ross, Burnett-Stuart & Roberti 2024). Digitaalinen kuntoutus voi parhaimmillaan lisätä vankien itsemääräämisoikeutta, vahvistaa sosiaalisia siteitä ja vähentää uusintarikollisuutta, kunhan digitaalinen kuntoutus on suunnitelmallista ja ihmisoikeuksia kunnioittavaa. Vuonna 2024 YK:n alainen rikollisuuden ja oikeuden tutkimuslaitos UNICRI (United Nations Interregional Crime and Research Institute) julkaisi laajan kansainvälisen vertailututkimuksen, jossa tarkasteltiin eri maiden vankiloiden digitaalisia kuntoutusratkaisuja (Digital Rehabilitation in Prisons). Tutkimuksessa Risen kehittämä älyvankilamalli arvioitiin innovatiiviseksi kokonaisuudeksi, joka kattaa kaikki keskeiset kuntoutuksen osa-alueet ja saavuttaa korkean digitaalisen kypsyystason.

Suomessa Älykäs vankila -hanke edustaa edellä kävijyyttä, mutta sen onnistuminen edellyttää jatkossakin panostuksia resurssien vahvistamiseen, henkilöstön kouluttamiseen ja toimintakulttuurin systemaattiseen kehittämiseen (Puolakka 2022; Puolakka & Suomela 2023).

2.3.5 Aiheeseen liittyviä tutkimuksia

Viimeaikaisten tutkimusten mukaan vankien digitaalisten palveluiden käyttö vähentää uusintarikollisuutta, mutta vankien internetin käyttö nähdään laitoksissa myös turvallisuusriskinä. Knight & Van de Steelen (2017) tutkimusten mukaan digitalisoituminen parantaa vankien itsetuntoa, lisää vankien sosiaalisia taitoja, kuntoutumista ja takaisin yhteiskuntaan integroitumista (Järveläinen & Rantanen 2021, 241).

Digitalisaation tarpeellisuutta rikosseuraamusalalla voidaan tarkastella myös monien tutkimusten, muun muassa Knight & Van de Steenen (2017) ja McDougall, Person, Torgerson & Garcia-Reyesin (2017) mukaan, digitaalisten palveluiden ja laitteiden käyttö vankilassa lisää vankien itsetuntoa, yhteiskuntaan integroitumista ja kuntoutumista. Vankiloiden digitalisoituminen parantaa vankien ihmisoikeuksien toteutumista, auttaa ulkopuolisiin palveluihin pääsyä ja ohjautumista ja parantaa vankien perhesuhteiden ylläpitoa. (Puolakka & Suomela 2023, 52.)

Selwynin (2004) mukaan vankiloiden digitalisoituminen voi johtaa vankien digitaalisen osallisuuden kahtiajakoon. Järveläinen ja Rantanen (2021, 242) nostavat esiin Selwynin havainnon, jonka mukaan digitalisaatio voi toisaalta mahdollistaa vangeille digitaalisten laitteiden käytön, mutta samalla rajoittaa heidän osallistumistaan laajempaan

digitalisoituvaa yhteiskuntaan. Tämä kahtiajako syntyy, koska vankien pääsy digitaalisiin palveluihin on usein rajattua. Toisaalta vankeus voidaan nähdä myös mahdollisuutena edistää vähäosaisten digitaalista osallisuutta digiohjauksen avulla.

Digitalisaatio muuttaa vankiloiden työtapoja sekä henkilöstön ja vankien välistä vuorovaikutusta. Sähköinen asiointi vaikuttaa henkilökunnan tehtäviin, ja uudet digitaaliset välineet muuttavat lähityötä ja lisäävät vankien ohjauksen aktivoinnin tarvetta. Esimerkiksi vankeja tulee opastaa tietotekniikan käyttöön, mikä vahvistaa heidän digitaalista osallisuuttaan. (RISE julkaisuja 2021, 26). Järveläisen ja Rantasen (2021) tutkimuksen mukaan digitalisaation etuja ovat myös anonymiteetin tarjoaminen, prosessien nopeutuminen sekä prosessien tehokkuuden ja luotettavuuden paraneminen.

Yksilöiden digikuilut korostuvat vankiloissa, jossa internetin käyttö ja digitaalisille laitteille pääsy ja saavutettavuus ovat aina luvanvaraista toimintaa. Vankien joukossa korostuu myös digitaitojen puute ja digituen ohjaukseen pääsemisen vaivalloisuus. Digiasiointi voi luoda osalle vangeista pelkoja ja muita negatiivisia tuntemuksia, jolloin digikuilu vahvistuu entisestään. (Rantala & Tetri 2024, 79-81.)

3 Opinnäytetyön tietoperusta

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys nivoutuu vankiloiden digitalisoitumisen ympärille. Tässä luvussa kerromme myös Rikosseuraamuslaitoksen digitalisoitumisesta, Älykäs vankila -hankkeesta ja digiohjauksesta. Kerromme, miten Rikosseuraamuslaitos tukee vankien ja asiakkaiden digiosallisuutta ja mitä laaja-alaisia hyötyjä siitä on.

Suomi on digitaalisen kehityksen kärkimaita Euroopassa ja keskeiset palvelut toimivat nykyisin sähköisesti (Työ- ja elinkeinoministeriö 2020). Suomalaisista 18 prosentilla on matalat tai sitäkin huonommat digitaidot, ja noin 36 % tarvitsee säännöllisesti apua digitaalisten laitteiden käytössä. Koska keskeiset palvelut toimivat nykyisin sähköisesti, on laitteiden ja palveluiden käytön tuelle tarvetta. (Digi- ja väestötietovirasto 2024.)

3.1 Digituki

Digituki auttaa omatoimiseen ja turvalliseen sähköisissä palveluissa asioimiseen ja opastaa digitaalisten laitteiden käytössä. Eri organisaatiot, julkisen palveluiden tarjoajat, yhteisöt ja järjestöt tarjoavat digitaaliseen asiointiin lähi- ja etätukea. Digitaalisia valmiuksia voi parantaa myös osallistumalla kansalaisopistojen tai yrityksiä tarjoamille maksuttomille tai maksullisille kursseille. Suurin osa digituesta tapahtuu kotona ja työpaikoilla, kun tavalliset kansalaiset auttavat läheisiään tai muita ihmisiä digitaalisten asioiden hoitamisessa. Digituki

käsite on alun perin tullut Suomeen digituen toimintamallin kehittämisen myötä. (Digi- ja väestöntietovirasto 2024.)

Digituki tarkoittaa tukea ihmisten digiosaamisen kehittämiseksi ja vahvistamiseksi. Se auttaa ihmisiä asioimaan sähköisesti ja kehittämään digitaitojaan. Digituen muotoja ovat etätuki, lähituki ja erilaiset koulutukset. Digituki voi olla sähköisen asioinnin opastamista, sovellusten asentamista tai näiden käyttöönoton neuvomista. (Digi- ja väestöntietovirasto 2024.)

Digituen antajan tehtäviin kuuluu auttaa sähköisten palveluiden ja digitaalisten laitteiden kanssa niin, että palvelun käyttäjää kannustetaan itse tekemään asioita. Digituen täytyy ymmärtää tuen antamisen rajat. Esimerkiksi tukea saavan henkilökohtaiset asiat tai vaikkapa pankkitunnukset eivät saisi tulla digitukea antavan haltuun. Digituen eettisen ohjeistuksen mukaan digituen tulee ohjata asiakasta rauhallisesti, ystävällisesti ja motivoivaan sävyyn, asiakkaan taitotasoa huomioiden. (Digi- ja väestöntietovirasto 2023.)

3.2 Digiohjaus

Digiohjauksella tarkoitetaan rikosseuraamuslaitoksessa, vankiloissa ja yhdyskuntaseuraamustoimistoissa vangeille ja rikosseuraamusasiakkaille annettavaa digitukea. Digitukea annetaan rikosseuraamusasiakkaille yksiköiden asiakaskäyttöön tarkoitetuilta sähköisen asioinnin (SA) työasemilta sekä älyvankiloissa suoraan sellipäätteiltä. Digiohjaajia koulutetaan rikosseuraamuslaitoksella vuosittain täydennyskoulutuksella, ja koulutukseen voi osallistua kaikki halukkaat. Koulutuksen tavoitteena on rikosseuraamusasiakkaiden sähköisen asioinnin ja digipalveluiden käytön ohjauksen perusteiden oppiminen. (Ahtola 2021.)

Digiohjaaja-koulutus on tarkoitettu matalan kynnyksen johdannoksi siihen perustyöhön, mitä asiakkaiden ohjaaminen digipalveluiden käyttöön tarkoittaa ja vaatii. Koulutus on tarkoitettu kaikille vangin kanssa lähityötä tekeville työntekijöille ja tavoitteena on ollut, että tulevaisuudessa digiohjauksen olisi osa yksiköissä tehtävää perustyötä. (Puolakka 2024b.)

3.3 Digiohjaukseen vaadittavat taidot

Laadukkaan digiohjauksen mahdollistamiseksi tulee digiohjaajien tunnistaa asiakaskunnan ominaispiireet, mitkä liittyvät heidän digitaitoihinsa ja heidän ohjaamiseensa. Teknisten laitteiden ja internetin hallinnan lisäksi digiohjauksessa korostuvat kohtaamisen ja motivoinnin taidot. (Juujärvi 2023, 98.)

Digiohjaajalla tulee olla laaja-alaista ymmärrystä sosiaalisen- ja digitaalisen syrjäytymisen yhteen kietoutuneisuudesta. Ohjattavan hyvinvoinnin ja itsenäisen elämän tukeminen ovat digiohjauksen suurin eettinen päämäärä; digiohjaajalta vaaditaan siis muiden taitojen lisäksi

myös eettistä tietoisuutta ohjauksen toteuttamisesta. (Rantanen, Juujärvi, Silvennoinen & Järveläinen 2023, 61-63.)

Digiohjauksen keskeinen elementti on ohjaajan kyky asettua ohjattavan asemaan niin, että ohjaaja ymmärtää ohjattavan mahdolliset esteet ja vaikeudet digitaalisten laitteiden käytössä. Vuorovaikutuksellisen lähityön kannalta on tärkeää, että työntekijä ymmärtää asiakkaan mahdolliset rajoitteet; ohjattavalla käytössä olevat digilaitteet, oppimisvaikeudet ja ennakoasenteet. Digiohjaajalta vaaditaan myös monipuolisia ongelmanratkaisutaitoja ja ennen kaikkea halua oppia uutta. (Rantanen ym. 2023, 61-63.)

Rikosseuraamusalan työntekijöiden digiohjaamiseen vaadittavia taitoja voidaan tarkastella myös Delmare Le Deistin ja Wintertonin (2005) kompetenssimallin kautta (Rantanen ym. 2018, 26-27; Rantanen ym. 2023, 55-56). Kompetenssimalli on kehitetty jäsentämään osaamista neljän pääulottuvuuden kautta; kognitiivinen kompetenssi eli tieto ja ymmärrys, toiminnallinen (funktionaalinen) kompetenssi eli käytännön taidot, sosiaalinen kompetenssi eli vuorovaikutustaidot sekä metakompetenssit eli oppimiskyky ja arvot. Malli soveltuu laajasti eri aloille, mutta rikosseuraamusalan kontekstissa se auttaa hahmottamaan, millaisia taitoja henkilökunnalta edellytetään digiohjauksessa.

Järveläinen, Rantanen, Rantala, Tetri & Kaatrakoski (2024) ovat kuvanneet tutkimuksessaan rikosseuraamusalan työntekijöiden osaamisvaatimuksia digitalisaation kontekstissa. He ovat luoneet Delamare Le Deistin ja Wintertonin (2005) kompetenssimallia mukailleen taulukon, joka jakaa osaamisen neljään ulottuvuuteen: kognitiivinen (tiedot ja ymmärrys), funktionaalinen (käytännön taidot), sosiaalinen (vuorovaikutustaidot) ja metakompetenssit (oppimistaidot ja arvot). Tutkimuksessa he ovat soveltaneet tätä mallia jäsentääkseen, millaista osaamista rikosseuraamusalan työntekijät tarvitsevat tukeakseen haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien digitaalista osallisuutta ja ehkäistäkseen digitaalista syrjäytymistä. Esimerkiksi kognitiivinen kompetenssi sisältää ymmärryksen digitaalisen syrjäytymisen prosesseista ja tietoturvaasioista, kun taas funktionaalinen kompetenssi kattaa digitaidot ja motivoivan ohjauksen taidot. Sosiaalinen kompetenssi korostaa haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten kohtaamisosaamista, ja metakompetenssit liittyvät työn eettisen pohjan omaksumiseen, kuten syrjäytymisen ja eriarvoisuuden vähentämiseen. (Järveläinen yms. 2024). Tämä kompetenssiajottelu auttaa jäsentämään digiohjauksen osaamisvaatimuksia ja tunnistamaan kehittämiskohteita henkilöstön koulutuksessa. Typologia toimii myös työkaluna rikosseuraamusalan työntekijöiden osaamisen arvioinnissa ja kehittämisessä. Taulukko 1 kuvaa hyvin sitä laajuutta, mitä digiohjaajalta vaaditaan rikosseuraamusalalla.

Taulukko 1: Rikosseuraamuslaitoksen vankiloiden työntekijöiden kompetenssit. (soveltaen Järveläinen ym. 2024)

	Ammatillinen	Persoonallinen
Käsiteellinen	Kognitiivinen kompetenssi (tiedot ja ymmärrys) <ul style="list-style-type: none"> • Digiosallisuuden merkityksen ymmärtäminen • Digitaalisen toimijuuden merkityksen ymmärtäminen • Ymmärrys palvelukartasta • Digitalisaation mukana tulevien hyötyjen ja haasteiden ymmärrys vankilan sisäisiin menettelyihin, vangin kanssa tehtävään lähityöhön ja vankiloiden dynaamiseen turvallisuuteen 	Metakompetenssi (oppimistaidot ja arvot) <ul style="list-style-type: none"> • Valmius jatkuvaan oppimiseen ja itsensä kehittämiseen • Uuden ajattelutavan, työtavan ja toimintamallin omaksuminen. • Ymmärrys vankien digitaalisen ja sosiaalisen syrjäytymisen taustatekijöistä sekä keinoista edistää heidän digitaalista osallisuuttaan ja taitojaan.
Operationaalinen	Funktionaalinen eli toiminnallinen kompetenssi (käytännön taidot) <ul style="list-style-type: none"> • Tekninen osaaminen • Digiohjausosaaminen • Motivoivan digiohjaamisen taidot • Verkostoyhteistyötaidot 	Sosiaalinen kompetenssi (Vuorovaikutustaidot) <ul style="list-style-type: none"> • Haavoittuvassa asemassa olevan kohtaaminen • Kuntoutumista, irrottautumista ja yhteiskuntaa paluuta tukeva kohtaaminen • Monitoimijainen verkostoyhteistyö ja siinä vangin oikeuksien, tarpeiden ja etujen esille tuominen

3.4 Vankien digiosallisuus ja digitaidot

Digiosallisuus viittaa yksilön aktiiviseen osallistumiseen digitaaliseen yhteiskuntaan, jossa hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa, mukaan lukien internetin käyttö ja pääsy sähköisiin palveluihin ja sisältöihin (Seifert & Rössell, 2019). Määritelmiä on kuitenkin useita, ja digiosallisuus voidaan nähdä monin eri tavoin: yksilöiden, ryhmien, digitaalisten palvelujen tai niiden käyttäjien kautta (Hänninen ym., 2021). Tässä luvussa tarkastellaan erityisesti vankien digiosallisuutta ja heidän digitaalisia taitojaan.

Vankien digiosallisuus ja digitaitojen kehittyminen ovat keskeisiä tekijöitä heidän sopeutumisessaan yhteiskuntaan vapautumisen jälkeen. Digitaalisten taitojen omaksuminen ei

ole pelkästään tekninen haaste, vaan myös sosiaalinen ja kulttuurinen kysymys, jolla on suuri vaikutus vankien yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja sosiaaliseen osallisuuteen. Vankien digiosallisuuden tukeminen vaatii vankilajärjestelmältä paitsi teknologian käyttöönottoa myös kulttuurista ja rakenteellista muutosta organisaatiossa. (Knight & Van De Steen 2019; Reisdorf & Jewkes 2016; van Deursen, Helsper & Eynon 2016).

Vankien digitaalisten taitojen kehittämisen haasteet liittyvät laajempiin yhteiskunnallisiin ilmiöihin, joissa eri väestöryhmillä on eriarvoisia mahdollisuuksia käyttää digitaalisia palveluja ja välineitä. Esimerkiksi Buchert, Wrede ja Kouvonon (2023) tarkastelevat tutkimuksessaan digitalisaation aiheuttamia eriarvoisuuksia, erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien maahanmuuttajataustaisten naisten osalta. Heidän tutkimuksensa valottaa, kuinka digitaalisten välineiden käyttö voi lisätä yhteiskunnallista syrjäytymistä erityisesti haavoittuvissa ryhmissä. Samankaltaisia ilmiöitä voidaan havaita myös vankilaympäristössä, jossa vankien digitaalisten taitojen puute voi vaikeuttaa heidän sopeutumistaan yhteiskuntaan (Buchert, Wrede & Kouvonon, 2023).

Vangit, jotka usein tulevat sosiaalisesti ja taloudellisesti haavoittuvista taustoista, kohtaavat erityisiä haasteita digitaalisten palvelujen hyödyntämisessä. Clayton ja Macdonald (2013) tutkivat digitaalisen inklusion rajoja ja sitä, kuinka sosiaalinen luokka ja ammatti voivat vaikuttaa digitaalisiin taitoihin ja mahdollisuuksiin. Heidän tutkimuksensa tukee käsitystä siitä, että vankien digiosallisuus vaatii erityistä huomiota ja tukea, jotta he voivat hyödyntää digitaalisia palveluja ja osallistua digitaalisiin yhteisöihin myös vankeusaikana.

Vangit ovat usein yhteiskunnan syrjäytyneimpiä, jotka kohtaavat monia terveydellisiä ja sosiaalisia ongelmia. He voivat jäädä digitaalisen kehityksen ulkopuolelle laitteiden, osaamisen ja kielteisten asenteiden vuoksi. Digitaidot ovat nykyisin perusosa yhteiskuntaan integroitumisen kannalta ja niitä voidaan verrata lukutaitoon (Juujärvi, 2022). Digitaalista osallisuutta säätelevät tekijät, kuten pääsy digilaitteisiin ja internetiin, digitaaliset taidot ja asenteet, ovat keskeisiä (Helsper, 2021). Vankien suurimmat esteet digitaaliseen asiointiin liittyvät usein heidän omiin negatiivisiin asenteisiinsa (Järveläinen & Rantanen, 2021).

Vankiloissa internetin käyttö on rajoitettua ja edellyttää lupaprosessia, ja sen käyttö on valvottua, mikä vaikeuttaa vankien itsenäistä asiointia. Tämän lisäksi vankien digitaalisten palvelujen käytön rajoituksia lisäävät heidän omat näkemyksensä digitaalisista taidoistaan, läheisten odotukset, sekä vankien itsensä kokema luottamus internetiin ja siihen liittyviin palveluihin. Ikä voi myös vaikuttaa siihen, kuinka motivoituneita vangit ovat käyttämään digitaalisia palveluja (Rantanen, Järveläinen & Leppälähti, 2021b).

Tutkimukset ovat osoittaneet, että vangit arvostavat henkilökohtaista kohtaamista ammattilaisten kanssa, sillä se luo tasavertaisen ja epämuodollisen vuorovaikutuksen, joka voi vähentää ulkopuolisuuden kokemusta (Juujärvi, 2022). Vankilasta vapautuvat henkilöt

kohtaavat monia haasteita, kuten toimeentuloon, työttömyyteen, sosiaalisiin sidoksiin ja asumiseen liittyviä ongelmia. He voivat hyötyä erityisesti kuntouttavista ryhmistä, kuten AA ja NA -kerhoista (Järveläinen & Rantanen, 2021).

Internetin käyttöön tarvitaan monenlaisia taitoja. van Deursen, Helsper ja Eynon (2016) jakavat internetin käyttötaidot viiteen kategoriaan: toiminnalliset taidot, mobiilitaidot, tiedon navigointitaidot, sosiaaliset taidot ja sisällöntuottamisen taidot. Toiminnalliset taidot sisältävät perusasiat, kuten tiedostojen avaamisen ja nettisivujen selaamisen. Mobiilitaidot viittaavat älylaitteiden käytön osaamiseen, kuten sovellusten asentamiseen ja käyttöön. Tiedon navigointitaidot liittyvät esimerkiksi siihen, osataanko etsiä ja arvioida internetistä löytyvää tietoa, kun taas sosiaaliset taidot käsittävät sen, kuinka käyttäytyä ja viestiä internetissä oikein. Sisällöntuottaminen puolestaan sisältää esimerkiksi omien verkkosivujen luomisen tai videon julkaisemisen internetissä (van Deursen, Helsper & Eynon, 2016).

Sähköiseen asiointiin liittyvät digitaidot ovat nyky-yhteiskunnassa välttämättömiä. Digitaidot käsittävät laitteiden, sovellusten ja internetin käytön, ja yksilön tulisi osata etsiä tietoa, arvioida sen luotettavuutta ja käyttää internetissä olevia palveluja tavoitteellisesti. Lisäksi sähköpostin käyttö ja viestintä sosiaalisessa mediassa kuuluvat olennaisena osana digitaalisia taitoja (van Deursen ym., 2014; Juujärvi, 2023).

Vankiloiden digitalisaatio on välttämätöntä vankien yhteiskuntaan integroitumisen tukemiseksi. Digitaalisten taitojen puute voi vahvistaa vankien sosiaalista syrjäytymistä ja vaikeuttaa heidän sopeutumistaan teknologisoituvaan yhteiskuntaan vapautumisen jälkeen. Tämän vuoksi vangeille tulisi tarjota turvallinen ja hallittu pääsy digitaalisiin välineisiin ja palveluihin vankeusaikana, mikä tukee heidän oppimistaan ja yhteydenpitoaan perheeseen ja muihin tukiverkostoihin, ja edistää heidän kuntoutumistaan (Reisdorf & Jewkes, 2016; Knight & Van De Steene, 2019).

Vankiloiden digitalisaatio ei ole pelkästään tekninen haaste, vaan se vaatii myös organisaatiokulttuurin muutosta ja moniammatillista yhteistyötä. On tärkeää, että digitaalinen kehittäminen vankilassa huomioi vankien yksilölliset tarpeet ja että henkilöstölle tarjotaan koulutusta ja tukea muutoksen tueksi. Digitaaliset innovaatiot voivat parantaa vankilatyön tehokkuutta ja kuntoutuksen laatua, mutta niiden käyttöönotto vaatii selkeää strategiaa, riskien hallintaa ja realistista arviointia vankien digitaalisista valmiuksista (Reisdorf & Jewkes, 2016; Knight & Van De Steene, 2019).

4 Tutkimus- ja kehittämisasetelma

Tässä luvussa esittelemme opinnäytetyömme tutkimus- ja kehittämisasetelman sekä tavoitteet ja kehittämistehtävän sisällön. Kuvaamme tarkemmin tutkimus- ja kehittämismenetelmät,

joita työssämme hyödynsimme. Opinnäytetyömme on tapaustutkimus, ja aineiston keruu toteutettiin lomake- ja teemahaastattelumenetelmillä. Luvussa avaamme lisäksi aineiston analysointiin käyttämämme menetelmät sekä aineistonhallinnan käytännöt. Lopuksi esittelemme kehittämistyössä soveltamamme Brainstorming-menetelmän teoreettista taustaa.

4.1 Opinnäytetyön tavoitteet ja kehittämistehtävä

Opinnäytetyömme tavoitteena oli selvittää millä tavoin digiohjausta toteutetaan Kuopion vankilassa. Digiohjaajia on koulutettu rikosseuraamuslaitoksessa vuodesta 2019, mutta päivittäisissä työtehtävissä digiohjaus ei juuri esiinny. Toisena tavoitteenamme oli kehittää työntekijöiden taitoja ja osaamista, jotta digiohjaus kiinnittyisi vahvemmin osaksi vankiloiden lähityötä. Kehitystyömme pohjalla käytämme tutkimuksessamme saatuja tuloksia.

Tutkimuskysymyksemme ovat:

- Miten digiohjausta toteutetaan Kuopion vankilassa?
- Millaisia digiohjauksen taitoja työntekijöillä on?
- Miten digiohjausta tulisi kehittää vankien kanssa tehtävässä lähityössä?

Vastaavaa aihetta ei ole suoraan tarkasteltu aiemmin opinnäytetyössä, mutta aiheesta on tehty muita tutkimuksia. Digiohjauksen käyttöä ja hyödyntämistä on syytä tutkia, jotta voisimme luoda uusia toimintamalleja hyödynnettäväksi myös muiden suljettujen vankiloiden tarpeisiin.

4.2 Tutkimus- ja kehittämismenetelmät

Tässä luvussa kerromme tarkemmin opinnäytetyömme tutkimus- ja kehittämismenetelmistä. Tutkimuksemme on tapaustutkimus, jonka aineiston keruun teimme lomake- ja teemahaastattelumenetelmillä.

4.2.1 Tapaustutkimus

Opinnäytetyömme perustuu tutkimukselliseen kehittämistyöhön ja siinä käytetään kvalitatiivista eli laadullista tutkimusotetta. Kehittämismenetelmänä tutkimuksessamme käytimme tapaustutkimusta, eli case studya. Tapaustutkimus soveltuu tutkimuksiin, jossa on tarkoitus tuottaa työelämälähtöisesti ja käytännön tarpeista kehittämissideoita palveluihin, toimintaan tai tiettyyn prosessiin. Tapaustutkimus tuottaa tietoa tässä hetkessä olevasta ilmiöstä sen omassa toimintaympäristössä yksityiskohtaisesti ja syvällisesti, jonka jälkeen tietoa voidaan käyttää ilmiön kehittämisen tukena. Tapaustutkimuksen ideana on saada

suppeasta kohteesta paljon tietoa, ja se vastaa yleensä kysymyksiin ”miten?” ja ”miksi?”. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 52-53.)

Tapaustutkimuksen prosessin ensimmäisessä vaiheessa luodaan alustava kehittämistehtävä tai ongelma, jonka pohja nojautuu vahvasti aiempiin tutkimuksiin, teorioihin ja metodeihin. Kehittämisiongelmaan tulee perehtyä niin käytännössä kuin teoriassa, ja kehittämistehtävää täsmennetään tutkimusprosessin edetessä. Prosessin seuraavassa vaiheessa tutkimuksen empiirinen aineisto kerätään haastattelemalla tutkimukseen osallistujat, sekä havainnoimalla ongelmaa. Tapaustutkimus -prosessin viimeisenä vaiheena on tuottaa kehittämissuositus tai uusi toimintamalli työelämään. (Ojasalo ym. 2015, 54-55.)

Laadullisessa tutkimuksessa osallistujia tulee olla sen verran, että heiltä saadaan riittävästi tietoa. Tärkeämpää kuin haastateltavien määrä on haastateltavien laatu, ja se kuinka hyvin aineisto vastaa tutkimuskysymyksiin. Tavoitteena on saavuttaa syvälinen ymmärrys tutkittavasta ilmiöstä ja aineiston keruuta jatketaan, kunnes saavutetaan aineiston saturaatio, eli uusia näkökulmia ei nouse enää esille. Laadullisessa tutkimuksessa osallistujien valintaa kutsutaan otoksen sijaan harkinnanvaraisena näytteenä. Tilastollisten tunnuslukujen sijaan yritetään saada syvällisemmin tietoa tutkittavasta ilmiöstä. (Hirsjärvi & Hurme 2022.)

Haastatteluiden kohderyhmään kuuluu kehittämissympäristön vankien kanssa lähityötä tekeviä työntekijöitä eri ammattiryhmistä. Tällä tavoin saamme paikallisten kentällä toimivien työntekijöiden äänen kuuluviin ja saimme vastaukset tutkimuskysymyksiin. Kyseessä on harkinnanvarainen näyte tutkittavasta ilmiöstä (Hirsjärvi & Hurme 2022). Opinnäytetyöhömmö osallistui viisitoista Kuopion vankilan lähityötä tekevää työntekijää, joista kahdeksan kuului kuntoutus- koulutus- ja sosiaalityönsektoriin (KKS-sektori) ja seitsemän valvonnan puolen sektoriin. Valvontasektorin haastateltavat koostuivat lähityötä tekevästä vartijoista, rikosseuraamusesimiehestä ja rikosseuraamustyöntekijästä. Myös KKS-sektorin haastateltavat valikoituivat siten, että mahdollisimman moni ammattiryhmä olisi edustettuna tutkimusotoksessamme. Osallistujat edustivat erilaisia koulutustaustoja: osa oli käynyt rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen vartijan perustutkinnon, osa oli käynyt sen lisäksi myös Laurean ammattikorkeakoulussa rikosseuraamusalan sosionomi -koulutuksen. Osa tutkimuksemme otoksesta oli tullut töihin ilman rikosseuraamusalan koulutusta, mutta muita koulutuksia käyneinä. Yhdistävä tekijä haastateltavissa oli se, että he tekivät Kuopion vankilassa lähityötä vankien kanssa tavalla tai toisella.

Tutkimuksemme halusimme tarkastella Kuopion vankilan lähityötä tekevien työntekijöiden omia valmiuksia toimia digiohjaajina. Tämän lisäksi halusimme selvittää digiohjauksen nykytilaa Kuopion vankilassa, sekä digiohjauksen kehittämismahdollisuuksia. Aineistonkeruun menetelmänä käytimme lomake- ja teemahaastattelua.

4.2.2 Lomakehaastattelu

Käytimme lomakehaastattelua osana opinnäytetyömme tiedon keräämistä, jotta saimme tutkimuksemme otokselta tarkemmin tietoa heidän tämänhetkisistä digiohjauksensa taidoista ja siitä, kuinka he kokivat digiohjauksen osana lähityötä. Kysymykset oli laadittu niin, että saimme kohdennettua tietoa osallistujien digiohjaustaidoista ja mahdollisista kehityksen kohteista. Kohderyhmänä oli viisitoista (n=15) Kuopion vankilan vankien kanssa lähityötä tekevää työntekijää eri ammattiryhmistä.

Lomakehaastattelulle on ominaista, että tutkija päättää harkitusti kysymysten muodon ja esittämisjärjestyksen. Näiden lisäksi kysymysten vastausvaihtoehdot ovat valmiina ja haastattelija pyytää haastateltavaa valitsemaan sopivan vastausvaihtoehdon. Tilanne vastaa kyselylomakkeen täyttämistä ohjatusti. (Vilkkä 2015; Puusa, Juuti & Aalto 2020; Eskola & Suoranta 1998.)

Lomakehaastattelun avulla pyrimme saamaan selville mitä digiohjauksessa tarvittavia taitoja haastateltavilla on, sekä millaiseksi he kokivat vangin kanssa tehtävän lähityön, ja lähityöhön kuuluvan digiohjauksen. Lomakehaastattelun pohjana hyödynsimme digiohjaustaitojen itsearviointilomaketta, joka on laadittu Laurea-ammattikorkeakoulun Digionnea kaikille -hankkeessa (Juujärvi 2023). Lomakehaastattelupohja on liitteenä (liite 1).

4.2.3 Teemahaastattelu

Ojasalon, Moilasen ja Ritalahden (2009, 41-42) mukaan teemahaastattelu sopii tilanteisiin, joissa halutaan syvällisesti selvittää mitä ihmiset tutkittavasta aiheesta ajattelevat ja millä tavoin he toimivat. Teemahaastattelun kysymysten järjestys ja painotukset voivat myös vaihdella sen mukaan, miten haastattelutilanteessa nousee esiin mielenkiintoisia uusia asioita tai näkökulmia. (Ojasalo ym. 2009, 41-42.) Teemahaastattelussa haastattelun kysymykset ja aiheet pyörivät tietyn teeman ympärillä. Vaikka haastattelurunko on laadittu etukäteen ennen haastattelua, ei kysymyksiä ole tarkoitus käydä läpi täsmällisesti, vaan haastattelurunko on haastattelulle raameja antava apuväline. (Hirsjärvi & Hurme 2022.)

Teemahaastattelu muodostui tutkimusosiomme aineistonkeruumenetelmäksi, koska uskoimme sen avulla saavamme parhaiten vastaukset tutkimuskysymyksiimme. Digiohjauksen nykytilasta Kuopion vankilassa sekä digiohjauksen kehittämisen mahdollisuuksista.

Teemahaastattelurungon (liite 2) jaoimme kolmeen eri teemaan haluamiemme tietojen mukaisesti. Teemahaastattelun teemat olivat digiohjauksen taidot, digiohjauksen nykytila Kuopion vankilassa ja digiohjauksen kehittäminen Kuopion vankilassa.

Lähetimme 3.9.2024 sähköpostitse tiedotteen tutkimuksesta (liite 3), jossa kerroimme kahdellekymmenelle valkoidulle lähityötä tekevälle Kuopion vankilan työntekijälle

yksityiskohtaisesti tutkimuksemme tarkoituksesta ja käytännön toteutuksesta. Kutsutusta kahdestakymmenestä työntekijästä viisitoista pystyi tutkimukseen osallistumaan, kun taas viisi ei pystynyt tai ei halunnut osallistua aikataulullisista tai muista syistä. Ennen haastatteluja keräsimme haastateltavilta suostumuksen allekirjoituksella suostumuslomakkeeseen (liite 4).

Haastattelut toteutettiin syys-marraskuun 2024 aikana. Kerättäviä henkilötietoja tutkimuksemme on osallistujien nimi, allekirjoitus ja haastatteluista kerätty äänimateriaali. Henkilötietojen käsittelystä ja säilytyksestä teimme tietosuojailmoituksen Laurean tietosuojailmoitusohjelman mukaisesti. Aineistoa kertyi yhteensä neljän tunnin ja kolmenkymmenen minuutin (4 tuntia 30 minuuttia) verran. Keskimäärin haastattelu kesti 18 minuuttia. Lyhyin haastattelu kesti 12 minuuttia ja pitkäkestoisin 27 minuuttia. Aineiston litteroituja sivuja tuli 93 sivun verran käytettyämme fonttikokoa 11 1,5 rivivälillä ja fontin ollessa Trebuchet MS.

4.3 Kehittämisprosessin eteneminen

Tässä opinnäytetyössä kehittämisprosessin organisointi tarkoitti käytännön toteutuksen suunnittelua ja valmistelua. Laadimme toimintasuunnitelman, jossa määrittelimme kehittämisen tavoitteen ja kohteen mahdollisimman konkreettisesti (Toikko & Rantanen 2009, 60). Opinnäytetyömme lähti työelämän tarpeesta liikkeelle ja se määritteli pitkälti sen, mitä kehittämistyö piti sisällään. Haastattelimme eri ammattiryhmiä saadaksemme laajan näkökulman digiohjauksesta kehittämisympäristössämme. Näiden haastattelujen pohjalta tarkensimme käytännön kehittämistavoitteita. Kohderyhmäksi määriteltiin yksikön koko henkilökunta, ja tavoitteena oli uuden hyvän käytännön levittäminen eli diffuusio (Toikko & Rantanen 2009, 15).

Koska kehittämistyömme oli työelämälähtöinen ja perustui havaittuun tarpeeseen, määrittyi sen suunta käytännön vaatimusten mukaisesti. Ensisijaisena tavoitteena oli selvittää digiohjauksen nykytila Kuopion vankilassa, tunnistaa siihen vaikuttavat tekijät sekä kartoittaa mahdolliset esteet digiohjauksen toteuttamiselle. Näiden alkuselvitysten pohjalta ryhdyimme kehittämään digiohjausta moniammatillisen tiimin tuella. Kehittämistyö sisälsi suunnitelman, jonka tavoitteena oli integroida digiohjaus osaksi lähityötä tekevien työntekijöiden päivittäisiä työtehtäviä. Lisäksi kehittämisprosessissa pyrittiin olemassa olevien resurssien tehokkaampaan organisointiin, hyödyntäen vankilan henkilöstön ja asiakkaiden olemassa olevia tietoja ja taitoja. Tavoitteena oli, että digiohjaus edistäisi sekä henkilöstön että vankien osaamista ja tukisi molempien ryhmien työskentelyä ja arkea vankilaympäristössä.

Opinnäytetyömme konkreettisina kehittämistuotoksina olivat lomake- ja teemahaastatteluista kerättyjen tulosten ja analyysien pohjalta laaditut kehittämisohjeet. Lisäksi kehittämistyötä täydensivät brainstorming-tilaisuudessa muodostetut uudet linjaukset, jotka koskivat Kuopion vankilan digiohjauksen tulevaisuuden käytäntöjä.

Vaikka opinnäytetyö etenee pääpiirteittäin lineaarisesti - tavoitteen määrittelystä suunnitteluun, suunnittelusta toteutukseen ja lopulta arviointiin - kehittämisprosessi on harvoin täysin suoraviivainen. (Toikko & Rantanen 2009, 64, 69-70.) Tässäkin työssä prosessi kehittyi iteratiivisesti, mukautuen matkan varrella uusiin oivalluksiin ja kehittämisympäristön tarpeisiin.

4.4 Aineiston analyysi

Opinnäytetyössä käytettiin kahta tiedonkeruumenetelmää; lomake- ja teemahaastattelumenetelmiä. Tässä aluvussa kuvataan molempien menetelmien analyysit, jotta kokonaiskuva analyyseista välittyisi parhaiten.

4.4.1 Lomakehaastatteluiden analyysi

Lomakehaastattelut toteutettiin samanaikaisesti teemahaastatteluiden kanssa ajalla 1.31.10.2024. Lomakehaastatteluiden avulla pyrittiin kartoittamaan, millaisia digiohjauksen taitoja lähityötä tekevät työntekijät omaavat sekä millaisia keinoja heillä on laadukkaan lähityön toteuttamiseen. Haastattelulomake (liite 1) sisälsi väittämiä, joihin vastaajat arvioivat omaa osaamistaan asteikolla 1-5 (1 = huono, 2 = tyydyttävä, 3 = hyvä, 4 = erittäin hyvä, 5 = erinomainen). Käyttämämme asteikko oli tyypillinen Likert-asteikko, joka sisälsi yksiulotteisen jatkumon ääripäästä toiseen. Pisteytys mahdollisti vastausten kvantitatiivisen tarkastelun, eli vastausten muuttamisen numeeriseen muotoon. (Eskola & Suoranta 2005.)

Haastattelulomakkeiden vastaukset jaotimme kahteen ammattiryhmään (valvontahenkilöstö ja KKS-sektori). Valvontahenkilöstöryhmässä oli kahdeksan (n=8) ja KKS-sektoriin kuuluvia työntekijöitä ollessa seitsemän (n=7). Jaottelu mahdollisti ryhmäkohtaisten vastausten tarkastelun ja keskiarvojen vertailemisen. Ryhmien välisten erojen analysointi on tyypillinen kvantifioinnin sovellus, kun halutaan tarkastella ammattiryhmien profiilien eroja (KvaliMOTV 2023).

Jaottelun jälkeen laskimme molempien ryhmien keskiarvot. Tämä on yksinkertainen tilastollinen menetelmä, jonka avulla voidaan arvioida, mikä on ryhmän yleinen vastaustaso tietyssä asiassa. Keskiarvojen laskenta ja vertailu on kvantifioinnin ytimessä, kun pyritään tekemään ryhmien välisiä päätelmiä. (KvaliMOTV 2023; Vilka 2021.)

Ryhmien välisten vastausten erot esitettiin selkeästi numeerisesti. Tämä mahdollistaa määrällisen arvion osaamis- ja arviointieroista ja tukee tulkintaa siitä, missä määrin näkemykset poikkeavat toisistaan. Lopuksi visualisoimme keräämämme tulokset luomalla Excel-ohjelmalla kaksi kuviota, jotka havainnollistavat vastausten keskiarvot. Visualisoinnin teimme, jotta pystyimme esittämään kvantifioituja tuloksia selkeästi ja samalla lisäämään tulosten ymmärrettävyyttä.

Yllä kuvattu kvantifiointi analyysissä mahdollistaa selkeän vertailevan analyysin eri ryhmien välillä, määrällisten erojen tunnistamisen ja tulkinnan, osaamisen ja kokemusten kartoittamisen rakenteellisesti sekä aineiston käyttämisen tilastollisiin analyyseihin tai graafiseen esittämiseen.

4.4.2 Teemahaastatteluiden analyysi

Laadullinen sisällönanalyysi on dokumenttien, eli esimerkiksi haastatteluiden järjestelmällistä ja objektiivista analysointia. Analyysin avulla saadaan tutkittavasta aineistosta tietoa tiivistetyssä muodossa, jolloin aineistoa pystytään yleistämään. (Tuomi & Sarajärvi 2017.) Litteroimme teemahaastattelut Word-ohjelman litterointityökalulla, minkä jälkeen perehdyimme aineistoon syvällisemmin ja aloitimme koodauksen. Tulostimme litteroidut haastattelut ja alleviivasimme eri värikoodein tutkimuskysymyksiin liittyviä ilmaisuja, jotta pystyimme erottamaan olennaisen aineiston. Seuraavaksi laadimme taulukon, johon kokosimme alkuperäisilmaisut ja muokkasimme ne pelkistetyiksi ilmauksiksi aineiston hallinnan helpottamiseksi. Tätä analyysin vaihetta kutsutaan redusoinniksi (Tuomi & Sarajärvi 2017).

Taulukko 2 Aineistoanalyysitaulukko

Alaluokka	Yläluokka	Päälouokka
Työn epätasainen jakautuminen	Työnjako	Digiohjauksen nykytila
Vanhat toimintamallit Digiohjaus osana lähityötä	Toimintakulttuuri	
Tilat ja laitteet Henkilöstö	Resurssit	
Suljettu vankila/tutkintavankila	Toimintaympäristö	
Taidot Ymmärrys ohjattavista ja tarpeellisuudesta Ominaisuudet	Osaaminen	
Tilat ja laitteet Osaava henkilöstö Riittävä henkilöstö	Resurssit	Digiohjauksen haasteet
Vastustus Kielteiset asenteet	Asenteet	
Vertaistuki Lähituki Täydennyskoulutus Ohjeistus	Kouluttautuminen	
Ohjeistuksen selkeys Lähituki työn organisoinnissa	Työnjaon muutos	

Valvonnan tason arvioiminen Ennakoivat turvallisuustoimet	Turvallisuuskäytännön tarkastelu	
Dynaamisen turvallisuuden vahvistaminen Laitosturvallisuus	Hyöty henkilökunnalle	Digiohjauksen kehittämisen mahdollisuudet
Digiosallisuuden vahvistaminen Digitaitojen kehittäminen	Hyöty vangeille	

Pelkistetyistä ilmauksista etsimme samankaltaisuuksia ja eroja, minkä jälkeen ryhmittelimme aineiston ala- ja yläluokkiin. Tämä luokitteluvaihe, eli klusterointi (Tuomi & Sarajärvi 2017), tehtiin pääosin manuaalisesti, mutta hyödynsimme myös tekoälyä (ChatGPT) apuvälineenä käskyllä ”anna erimerkki luokittelusta seuraavan aineiston pohjalta:”. Lopullinen luokittelu ja tulkinta tehtiin kuitenkin tutkijoiden toimesta. Luokittelun mukainen analyysitaulukko (taulukko 2).

Aineiston analyysissä muodostimme kolme pääluokkaa, jotka perustuivat tutkimuskysymyksiimme:

1. **Digiohjauksen nykytila** (työnjako, toimintakulttuuri, resurssit, toimintaympäristö ja osaaminen)
2. **Digiohjauksen haasteet** (resurssit ja asenteet)
3. **Digiohjauksen kehittämisen mahdollisuudet** (kouluttautuminen, työnjaon muutos, turvallisuuskäytännön tarkastelu sekä hyödyt henkilökunnalle ja vangille)

4.5 Aineistonhallinta

Opinnäytetyössä kerättiin aineistoa suorittamalla haastatteluita. Haastatteluista saadut aineistot tallensimme digitaalisiin tallentimiin ja älypuhelimisiin, minkä jälkeen siirsimme ne henkilökohtaisille tietokoneillemme. Haastattelut litteroitiin Word-tiedostoksi. Säilytimme aineiston salasanalla suojatuissa kansioissa varmistaaksemme haastateltavien anonymiteetin ja tutkimuksen tietoturvallisuuden. Lomakehaastatteluiden lomakkeet säilytimme lukitussa kaapissa, johon vain tämän opinnäytetyön tekijöillä oli pääsy. Aineiston hallinnasta ja hävittämisestä kerrotaan tarkemmin aineistonhallintasuunnitelmassa (liite 5). Opinnäytetyön valmistumisen jälkeen kaikki tiedostot ja suostumuslomakkeet hävitetään.

4.6 Tutkimuseettiset kysymykset

Rikosseuraamuslaitoksen tietoja ja tilastoja voidaan käyttää tieteellisissä tutkimuksissa hyödyksi, mutta osaan tiedoista ja tutkimuksista tulee hakea tutkimuslupa. Jos tutkimuksemme olisi kohdistunut vankeihin, olisi siihen pitänyt hakea tutkimusluvat, mutta

koska tutkimuksemme kohderyhmä oli Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstö, emme tarvinneet hakea erillisiä lupia. (Rikosseuraamuslaitos 2022.)

Tutkimuksen tekemiseen liittyy aina eettisten ratkaisujen tekemistä ja pohdintaa sen jokaisessa vaiheessa, jo ennen itse tutkimuksen aloittamista. Tutkimuksella tulisi olla tutkittavien tilannetta parantava tarkoitus. Suunnitelman eettinen kysymys sisältää tutkimuksen kohteena olevien henkilön suostumuksen, sekä takuun tutkimuksen luottamuksellisuudesta. Tutkimussuunnitelma vaiheessa tulee myös pohtia kohdehenkilöille mahdollisesti aiheutuvia haittoja tai muita seurauksia siitä, että he osallistuvat tutkimukseen. Haastattelutilanteessa tulee pohtia ovatko haastateltavien vastaukset luotettavia ja haastateltaville haastattelun aiheuttamia negatiivisia vaikutuksia on syytä pohtia. Esimerkiksi liian terapeutin ja syvälle menevä haastattelu voi aiheuttaa haastateltavissa stressiä tai muutoksia minäkuvassa, mikä ei ole eettisesti hyväksyttävää. (Kvale 1996, 111.)

Litteroinnissa, analyysivaiheessa ja todentamisvaiheessa tulee ottaa huomioon työvaiheiden luotettavuus, ja se, että haastateltavien kertomat asiat tulevat ilmi totuudenmukaisesti tutkimuksessa. Tutkimuksen raportointivaiheessa tulee ottaa huomioon esimerkiksi se, miten raportointi vaikuttaa tutkimuksen kohteeseen. (Kvale 1996, 111.)

Koska haastattemme oman työyhteisömme jäseniä, tuli meidän käydä eettistä pohdintaa haastatteluihin osallistujien vapaaehtoisuuden kanssa, etteivät haastateltavat koe olevansa velvoitettuja osallistumaan tutkimukseen. Toinen meistä on viraltaan rikosseuraamusesimies ja toinen erityisohjaaja, joten teimme haastattelut niin, että rikosseuraamusesimies haastatteli KKS-sektorin henkilöstöä, ja erityisohjaaja haastatteli valvontahenkilöstöä. Lähetimme tiedotteen tutkimuksesta (liite 4), jossa kerromme tutkimuksen vapaaehtoisuudesta sekä muista käytännön asioista kuten tutkimuksen tarkoituksesta. Jokainen haastateltava sai allekirjoitettavakseen suostumus -kaavakkeen (liite 4), jossa käydään läpi tarkasti muun muassa haastatteluun osallistumisen vapaaehtoisuus ja tutkimuksen tarkoitus. Tutkimukseen osallistujille luvattiin anonymiteetti, joka toteutuu raportissa niin, että käyttämistämme haastatteluissa nousseista esimerkkikommenteista ei voi päätellä kuka haastateltava on ollut. Täyttä anonymiteettiä ei voitu kuitenkaan täysin taata, koska Kuopion vankila on valtion virasto ja siellä työskentelevän johtotason henkilöstön nimet sekä heidän viranomaisyhteystietonsa ovat julkisia. Lisäksi Pia Puolakka antoi luvan nimensä käyttöön tähän opinnäytetyöhön erityisasiantuntijan roolissa.

Hyvää tutkimusta ohjaa tutkijoiden sitoutuneisuus tehdä tutkimusta eettisesti. Hyvien tieteellisten käytäntöjen mukaan tutkimuksen tekijät vaalivat toimintatavoillaan yleistä huolellisuutta, rehellisyyttä ja tarkkuutta koko tutkimusprosessin aikana. Tutkimukseen on kerätty aineistoa eettisesti kestäväällä tiedonhankintamenetelmällä, ja sama eettisyys jatkuu tutkimusmenetelmän ja arviointimenetelmän valintaan. Hyvää tieteellistä käytäntöä

noudattavat tutkijat kunnioittavat muiden tekemää tutkimustyötä ja antavat niille arvoa omaa tutkimusta julkaistaessa. Opinnäytetyö on suunniteltu, toteutettu ja raportoitu yksityiskohtaisesti tutkimuseettisiä toimintatapoja noudattaen. (Tuomi & Sarajärvi 2018.)

4.7 Brainstorming- menetelmä

Kehittämismenetelmänä käytimme brainstormingia -menetelmää, jonka tilaisuuden vetäjinä me toimimme. Brainstorming rakentuu neljästä eri vaiheesta; esi-, lämmittely-, ideointi- ja valintavaiheesta. Esivaiheessa rajasimme työn tavoitteet, lämmittelyvaiheessa kertosimme työn tavoitteet brainstorming-tilaisuuteen osallistujille. Ideointivaiheessa sana oli vapaa, jolloin jokainen tilaisuuteen osallistuja sai sanoa vapaasti omia ideoitaan. Valintavaiheessa syntyneitä ideoita tarkasteltiin kriittisesti ja niitä arvioitiin meidän, opinnäytetyön tekijöiden, toimesta. (Ojasalo ym. 2015, 160.) Brainstormingia koskevat perussäännöt Ojasalon ym.

(2015) mukaan ovat seuraavat:

- Älä arvioi tai tuomitse ideoita
- Kannusta villien ja liioiteltujen ideoiden keksimistä
- Määrä on tärkeämpi kuin laatu
- Kehitä muiden ideoita
- Jokainen osallistuja ja jokainen idea on yhtä arvokas

5 Tulokset

Tässä alaluvussa esitetään kerätyt tulokset. Lomakehaastatteluiden tulokset on jaettu siten, että ensin käsitellään työntekijöiden digiohjaamisen taitoja minkä jälkeen käsitellään henkilökunnan vankien kanssa tehtävän lähityön ominaisuuksia. Pureudumme näissä tuloksissa eri ammattiryhmien eroavaisuuksiin jakamalla ammattiryhmät valvontaan ja KKS-sektorin työntekijöihin ja vertailemalla heidän tuloksiaan toisiinsa nähden. Lomakehaastatteluiden tulosten esittämisen jälkeen esitämme teemahaastattelun tulokset jakamalla ne eri alalukuihin aiheittain, jotka ovat digiohjaaja-koulutus, työnjako, toimintakulttuuri, sekä digiohjauksella saavutettavat hyödyt. Kolmantena osiona käydään läpi kehittämistilaisuuden tulokset

5.1 Lomakehaastatteluiden tulokset

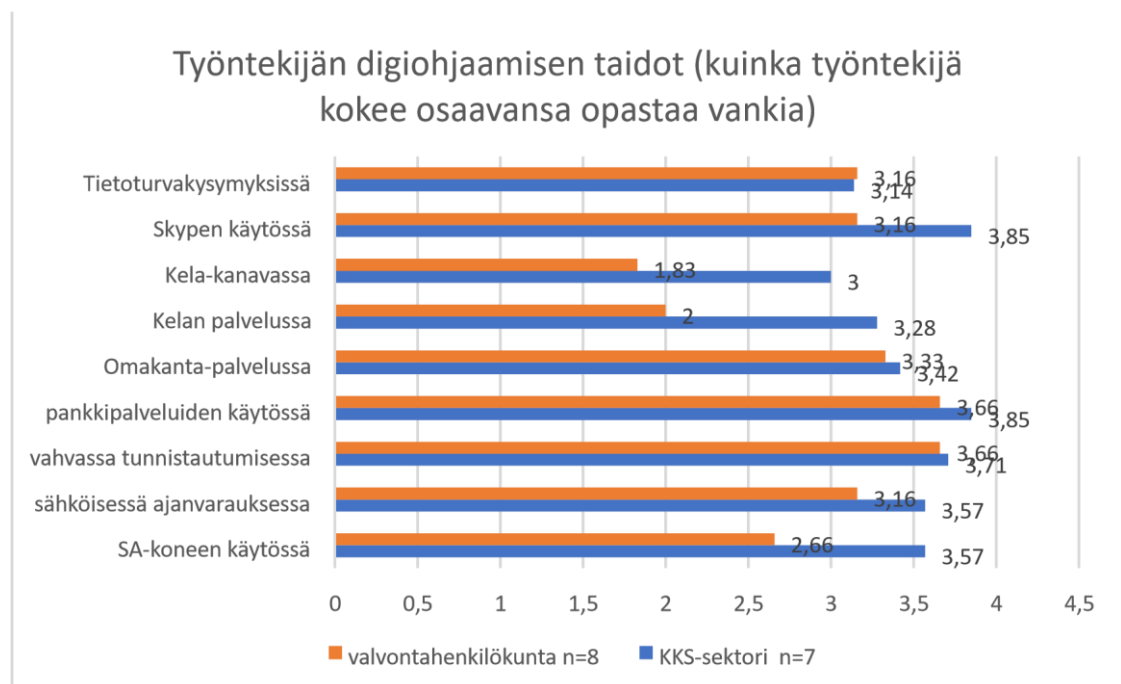
Lomakehaastattelut tehtiin samanaikaisesti teemahaastatteluiden kanssa 1.10.2024-31.10.2024. Lomakehaastatteluiden (liite 1) vastausten avulla pyrimme saamaan vastauksia

siihen, että minkälaisia digiohjauksen taitoja lähityötä tekevät työntekijät omaavat, sekä siihen, että mitä keinoja henkilöstöllä on laadukkaan lähityön toteuttamiseen.

Lomakehaastattelun kysymysten vastausvaihtoehdot pisteytimme asteikolla 1-5, 1:n ollessa vastausvaihtoehdoista huono, 2 oli tyydyttävä, 3 oli hyvä, 4 oli erittäin hyvä ja 5 erinomainen.

Jaoin lomakehaastatteluista saadut vastaukset kahteen eri ryhmään; valvontahenkilökuntaan sekä KKS-sektorin työntekijöihin. Tuloksia käsiteltäessä puhumme valvonnasta ja KKS-sektorista. KKS-sektorin työntekijöistä oli haastateltavista seitsemän (n=7) ja valvontahenkilökuntaan kuuluvia ollessa kahdeksan (n=8). Jaottelun teimme, koska halusimme tutkia eri ammattiryhmien eroja ja verrata ryhmien ominaisuuksia toisiinsa.

Laskimme molempien ryhmien vastausten keskiarvot jokaisesta lomakehaastattelun kysymyksestä sekä loimme kaksi vastauksia avaavaa kuviota (Excel-sovelluksen avulla), digiohjaamisen taidot (kuvio 1) sekä vangin kanssa tehtävä lähityö (kuvio 2).

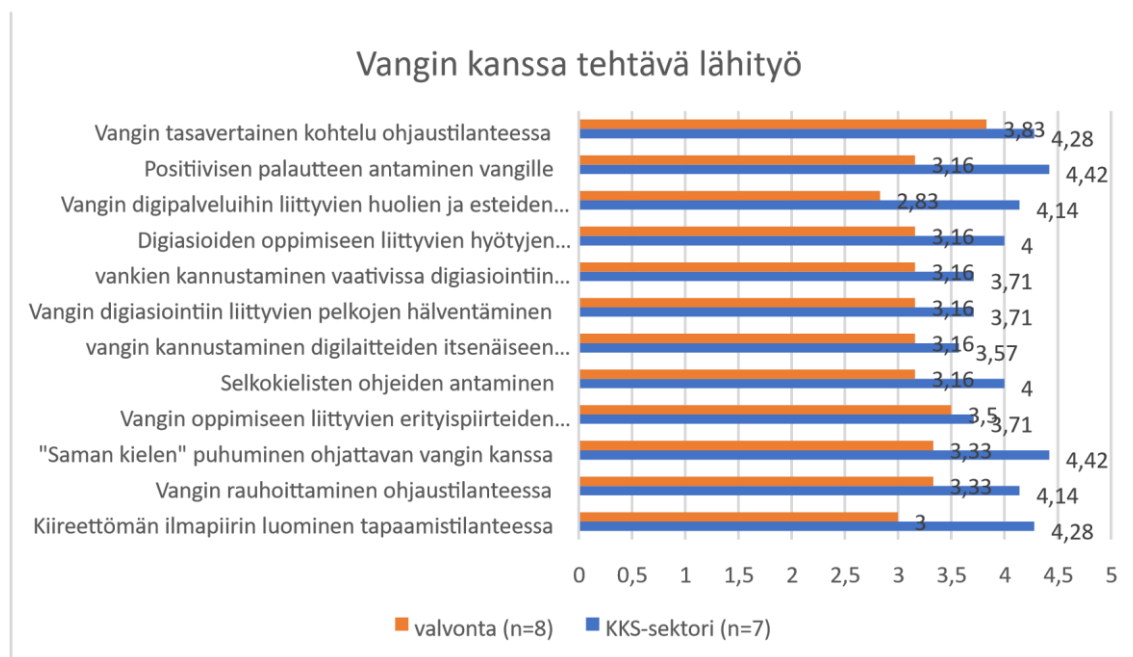
Kuvio 1: Työntekijän digiohjaamisen taidot

Tulosten perusteella henkilökunnan digiohjaamisen taidoissa oli nähtävissä kohtalaista osaamista, mutta ammattiryhmien välillä ilmeni merkittäviä eroja. Kuviosta 1 (digiohjaamisen taidot) voidaan nähdä, että henkilökunnan vahvuuksiin kuului etenkin vahvan tunnistautumisen hallitseminen (ka. 3,71 ja ka. 3,66) sekä pankkipalveluiden käytön (ka 3,85 ja ka. 3,66). Myös Skype:n käyttö osoittautui vahvaksi osa-alueeksi (ka 3,85 ja 3,16).

Vastausten alhaisimmat keskiarvot olivat Kelan palveluiden (ka 3,28 ja 2,00) sekä Kela-kanavan käytössä (ka 3,00 ja k 1,83). Myös SA-koneen käytössä on nähtävissä eroja. Ero

ryhmien välillä (0,91 pistettä) viittaa siihen, että SA-koneen käyttö ei ole valvontahenkilöstön arjessa yhtä keskeistä, tai koulutus ja kokemus sen käyttöön voivat olla vähäisempiä. Tietoturvakysymysten hallitseminen sekä Omakanta-palvelun käyttö oli molemmilla ryhmillä suunnilleen yhtä hyvin hallussa.

Lomakehaastattelussa pyysimme haastateltavia arvioimaan omia ammatillisia ominaisuuksiaan vangin kanssa tehtävässä lähityössä.

Kuvio 2: Vangin kanssa tehtävä lähityö

Lomakehaastattelun tulokset osoittavat merkittäviä eroja eri ammattiryhmien välillä vangin kanssa tehtävässä lähityössä. KKS-sektorin työntekijöiden arvioinnit olivat järjestään korkeampia verrattuna valvontahenkilöstöön.

Sosiaaliset ja vuorovaikutukselliset taidot, kuten kiireettömän ilmapiirin luominen, vangin rauhoittaminen ja tasavertainen kohtelu, arvioitiin vahvoiksi erityisesti KKS-sektoriin kuuluvien osallistujien keskuudessa. Kiireettömän ilmapiirin luomisessa KKS:n keskiarvo oli 4,28 valvonnan vastaavan keskiarvon ollessa 3,00. Tämä suuri ero (1,28 pistettä) kertoo, että kiireettömyys ja vangin huomioiminen ovat selkeästi vahvempia KKS:n työntekijöillä. Tasavertaisen kohtelun osalta KKS:n keskiarvo oli 4,28 valvontahenkilöstön keskiarvon ollessa 3,83. Positiivisen palautteen antaminen oli hyvin luonnollista KKS:n osallistujien keskuudessa. Tämän aiheen ka oli heillä 4,42 valvonnan ka:n jäädessä lukemaan 3,16.

Valvontahenkilöstö arvioi heikommin osaamistaan pedagogisissa taidoissa ja digiasioden tukemisessa kuin KKS-henkilöstö. Vangin oppimisen erityispiirteiden huomioimisen keskiarvojen ero ei ollut suuri, KKS:n keskiarvo oli 3,71 ja valvonnan 3,50, mutta molempien

ryhmien tulokset osoittavat, että osa-alue oli molemmilla työntekijäryhmillä keskiarvoinen. Selkokielisten ohjeiden antaminen sujuu paremmin KKS:n työntekijöiltä keskiarvon ollessa heillä 4,00 valvonnan keskiarvon jäädessä 3,16. Digipalveluihin liittyvien huolien ja esteiden tunnistamisessa oli suurimmat erot ryhmien välillä. KKS-sektorin keskiarvo 4,14 ja valvonnan 2,83.

5.2 Työntekijöiden teemahaastattelu

Tutkimuksen teemahaastattelut toteutettiin 1.-31.10.2024. Haastateltavat jaettiin siten, että Kempas haastatteli valvontahenkilökuntaa ja Katainen haastatteli KKS-sektorin työntekijöitä. Haastateltavia oli yhteensä viisitoista (n=15), joista valvontahenkilökuntaa oli seitsemän ja KKS-sektorin työntekijöitä kahdeksan. Teemahaastatteluiden avulla pyrittiin selvittämään digiohjauksen nykytilaa Kuopion vankilassa sekä mahdollisia esteitä, jotka rajoittavat digiohjauksen antamista yksikössä.

5.2.1 Digiohjaaja-koulutus

Haastatteluista nousi esiin, että digiohjaajakoulutuksen tunnettuus yksikössä on heikko, ja vaikka koulutukseen olisi osallistuttu, se ei ole jättänyt vahvaa muistijälkeä. Useampi vastaaja ei osannut tarkasti sanoa, oliko he osallistuneet koulutukseen, tai mitä koulutuksessa oli käsitelty.

Siis kyl oon mielestäni joskus semmosen käynyt joku vuosi sitten, mut en kyl muista mitä siel oikein oli. H2

Haastateltavalle (H2) ei ollut jäänyt mieleen mitään koulutuksen sisällöstä eikä koulutuksen sisältö ollut välttämättä vastannut osallistujan tarpeisiin tai odotuksiin.

Seuraavan haastateltavan (H5) kommentti heijastaa kokemusta, jossa koulutuksen konkreettinen hyöty tai sovellettavuus käytäntöön on jäänyt epäselväksi.

En ny oikein tiää. Mun mielestä siitä ei jääny oikein mitään käteen, jotain oli jostain eri sivuille pääsystä tai jotain. En kyl muuta osaa sanoa. H5

Vastaavanlainen kokemus kumpuaa toisen haastateltavan (H6) kokemuksista koulutuksesta. Haastateltavan kommentti kertoo myös siitä, että koulutuksen markkinoinnissa tai tiedotuksessa on voinut olla puutteita, mikä näyttäytyy sillä, että se ei ole jättänyt muistijälkeä haastateltavalle.

Pakko sanoa etten ole kyllä kuullutkaan tuommoisesta. Tai voi olla että oon kuullu mutta en muista siitä mitään. H6

Osa haastateltavista oli tietoisia koulutuksen olemassaolosta, mutta he eivät kokeneet sen liittyvään omaan työhönsä.

Juu oon jotain kuullut (koulutuksesta), mut en oo kyl käyny enkä tiiä ketkä sen ois käynyt tai kenelle se ees on. Varmaan ohjaajille tai muille. H11

Juu tiiän (että sellainen on) mutta ku ei yhtään kiinnosta enkä tiennyt että liittyy minuun (koulutus). H8

Koulutuksen kohderyhmää ei ole selkeästi ilmaistu, tai organisaation viestintä ei ole tavoittanut osallistujia siten, että kaikki ammattiryhmät olisivat ymmärtäneet sen koskevan heitä.

Yhteisesti kommentteista nousee esiin kolme pääteemaa: koulutuksen heikko tunnettuus, koulutuksen jättämä vähäinen muistijälki sekä koulutuksen epäselvä kohdentuminen. Haastatteluista saatujen vastausten mukaan digiohjaajakoulutuksen vaikuttavuuteen liittyy kehitystarpeita erityisesti viestinnän ja sisällön osalta. Vastajaat toivat esiin, että koulutuksen tulisi viestiä kohderyhmälleen selkeämmin osallistumisen hyödyistä sekä koulutuksen yhteydestä heidän päivittäiseen työhönsä.

5.2.2 Työnjako

Haastatteluaineiston perusteella digiohjauksen työnjako Kuopion vankilassa näyttäytyy epätasaisena ja osin epäselvänä. Vastauksista ilmeni, että digiohjausta toteuttavat pääasiassa erityisohjaajat, ohjaajat sekä opinto-ohjaaja. Erityisohjaajien rooli korostui merkittävästi. He ovat usein ainoita, jotka työskentelevät vankien kanssa näiden henkilökohtaisten asioiden hoitamiseksi digilaitteilla. Alla haastateltavien kommentteja aiheesta.

Erityisohjaajat ovat melkein ainoita, jotka hoitavat vangin kanssa heidän asioitaan. H4

No taitaa ne erityisohjaajat olla melkein ainoita, jotka vangin kanssa hoitavat niitä heidän asioitaan. Ja sit jos joku (erityisohjaaja) on vaikka pois nii sit vangit hermostuu ku mikää ei etene H12

Haastateltavan (H12) kommentti korostaa erityisohjaajien merkityksellistä asemaa digiohjauksessa. Heidän ollessa poissa tai muutoin estyneitä työskentelemään vankien kanssa heitä koskevissa digiasioissa, voi se aiheuttaa vangeissa hermostuneisuutta.

Ohjaajien tehtävät liittyivät lähinnä tekniseen tukemiseen, kuten Skype-tapaamisten mahdollistamiseen SA-laitteiden avulla. Toimintamalli, jossa yksi ohjaaja vastaa suurimmasta osasta Skype-yhteyksien järjestämisestä, koettiin kuormittavana ja tehottomana ajankäyttönä. Eräs haastateltava (H5) kuvasi tilannetta seuraavasti:

Siis tällä hetkellä kun yhden ohjaajan koko päivä menee siihen, että pyörittää skypejä ympäri taloa eikä kerkeä tekemään mitään muuta. Ja sitten noita skypejä ei edes pysty olemaan ku parina päivänä viikossa. H5

Valvontahenkilöstön osallisuus digiohjaukseen oli vähäistä. Useat haastateltavat toivat esiin epätietoisuutta siitä, kuka digiohjauksesta vastaa, tai eivät kokeneet tehtävää kuuluvan omaan työnkuvaansa. Esimerkiksi yksi haastateltava totesi:

Mä en itseasiassa edes tiedä kuka... (antaa digiohjausta). Mä tiedän, että meillä on niitä kyllä, mutta että ketä ne on. H9

Vastaavia, valvontahenkilökunnan roolia kuvaavia kommentteja nousi myös muiden haastateltavien kommentteissa esiin.

En oo ikinä nähnyt, että joku vartija käyttäisi vaikka sa-konetta. Oon itekin ajatellut että se on meidän muiden tai ainakin erityisohjaajien hommaa. H3

En tuosta työnjaosta osaa sanoa ku en tiedä miten se koko homma toimii tälläkään hetkellä. (H8)

Yllä olevat kommentit osoittavat, että työnjaosta ei ole henkilöstön keskuudessa yhteistä käsitystä, mikä voi vaikuttaa negatiivisesti digiohjauksen saatavuuteen ja toimivuuteen.

Aineistosta nousi esiin myös kehittämisehdotuksia. Esimerkiksi yksi haastateltava ehdotti, että valvontahenkilöstö voisi osallistua Skype-tapaamisten mahdollistamiseen:

Siis oikeesti, jos osastolla vartija pystyisi antamaan SA-koneen vangille Skypeseen ja valvomaan kamerasta niin saataisiin paljon enemmän tapaamisia viikkoon eikä sido liikaa yhtä työntekijää. H7

Haastateltavan kommentti viittaa siihen, että digiohjauksen vastuita voitaisiin jakaa yksikössä nykyistä laajemmin, mikä keventäisi yksittäisten työntekijöiden kuormitusta ja mahdollistaisi sujuvammalla digipalvelut vankilaympäristössä.

Yhteenvetona voidaan todeta, että digiohjauksen vastuut ovat Kuopion vankilassa keskittyneet kapealle joukolle henkilöstöä, erityisesti erityisohjaajille. Työnjako ei ole kaikkien osalta selkeä, eikä digiohjausta ole täysin integroitu osaksi koko yksikön toimintaa. Tulosten perusteella voidaan nähdä tarve työnjaon selkeyttämiseksi, vastuunjaon tasapainottamiselle sekä koko henkilöstön digiohjausosaamisen vahvistamiselle.

5.2.3 Resurssit

Haastatteluaineistosta nousi vahvasti esiin, että digiohjaukseen kohdennetut resurssit ovat Kuopion vankilassa rajalliset. Henkilöstön näkemyksissä painottui huoli siitä, että digiohjaukselle ei ole riittävästi aikaa kaikkien muiden työtehtävien ohella. Vastaajien mukaan valvontahenkilöstön työnkuva on jo nyt niin laaja ja monipuolinen, ettei digiohjauksen lisääminen nykyisten tehtävien rinnalle ole realistista. Eräs haastateltava kuvasi tilannetta näin:

Ku on muutenkin jo nii paljon työtä, että pitää olla ohjaaja ja vartija ja välillä pappi ja psykologikin. H12

Myös toisen haastateltavan (H8) mukaan yksikön resurssit eivät riitä digiohjauksen laajentamiseen:

Hyvä kun kerkeää edes omia (vartijan) töitä tekemään. Pitäisi palkata erikseen jotkut digiohjaajiksi, jos halutaa semmosta. H8

Henkilökunnan riittämättömyys näyttäytyi merkittävänä esteenä digiohjauksen toteuttamiselle. Useampi haastateltava toi esiin, että lisätö digiohjauksen parissa edellyttäisi luopumista jostakin muusta työtehtävästä. Eräs heistä kiteytti tilanteen seuraavasti:

Ei täällä ehdi kunnolla keskittyä mihinkään ylimääräiseen, kun koko ajan joku juttu vaatii huomiota. Jos digiohjausta pitäisi tarjota enemmän, niin se tarkoittaisi jostain muusta tinkimistä. H9

Puutteelliset tilat nousivat esille toisena digiohjausta rajoittavana tekijänä. Rauhallisen ja yksityisen tilan puute vaikeuttaa digiohjaamisen järjestämistä, mikä rajoittaa ohjauksen **mahdollisuuksia erityisesti** arjen kiireisessä toimintaympäristössä. Yksi haastateltava (H4) kuvasi tilannetta seuraavasti:

Päivän aikana pitäisi löytää jostain rauhallinen paikka, mutta niitä ei vain ole. Ei voi vaan keskeyttää muita ja ottaa tilaa omaan käyttöön. H4

Toinen haastateltava (H6) totesi myös olemassa olevien tilojen olevan puutteelliset digiohjauksen antamiselle:

Pitäisi kuitenkin olla joku paikka, missä voisi oikeasti neuvoa noissa hommissa. H6

Tilojen puutteellisuus tunnistettiin laajasti haastatteluissa, ja yksi haastateltavista tiivistä näkemyksen, joka korostui haastateltavien vastauksissa, mitkä liittyivät yksikön tiloihin:

Välineet ja laitteet on (olemassa), tilat on se mikä enemmän rajoittaa meillä oikeasti (digiohjauksen antamista). H3

Kolmanneksi keskeiseksi esteeksi nousi henkilöstön osaamisen ja koulutuksen riittämättömyys. Useampi haastateltava koki, ettei heillä ollut riittävästi tietoa ja taitoa opastaa vankeja digipalveluiden käytössä. Tämä heikensi heidän halukkuuttaan ottaa vastuuta digiohjauksesta. Yksi haastateltava totesi:

Ei meitä ole oikein opetettu tähän hommaan. Jos jotain uutta pitää neuvoa, niin pitäisi ensin itse ymmärtää se kunnolla. H8

Haastatteluissa peräänkuulutettiin myös yhteisten toimintamallien tarvetta digiohjauksen järjestämiseksi. Nykyisin digiohjauksen toteutuminen riippuu paljon yksittäisistä työntekijöistä ja heidän tilanteestaan:

Täällä pitäisi olla joku selkeä toimintamalli, miten digiohjausta annetaan. Nyt se riippuu ihan siitä, kuka sattuu olemaan paikalla ja onko sillä aikaa. H5

Yhteenvetona voidaan todeta, että digiohjauksen esteitä Kuopion vankilassa ovat erityisesti henkilöstöresurssien riittämättömyys, puutteelliset tilat sekä henkilöstön koulutus- ja osaamisvaje. Nämä tekijät yhdessä vaikeuttavat digiohjauksen systemaattista ja laajamittaista toteuttamista vankilan arjessa.

5.2.4 Toimintakulttuuri

Digiohjauksen rajoitteet Kuopion vankilassa eivät liity pelkästään henkilöstö- ja tilaresursseihin, vaan aineistosta nousi esiin myös toimintakulttuuriin liittyviä esteitä, jotka vaikuttavat ohjaukseen muodostumiseen. Haastattelujen perusteella digiohjaus koettiin monessa vastauksessa vieraaksi osaksi nykyistä työnkuvaa, eikä sitä ollut selkeästi sisällytetty yksikön toimintakulttuuriin. Tämä näkyi erityisesti valvontahenkilöstön suhtautumisessa. Eräs haastateltava (H4) totesi:

Porukka (valvontahenkilökunta) sanoisi heti, ettei kuulu heille tuommoiset. H4

Kommentti kuvastaa sitä, että digiohjausta ei nähdä osana omaa ammatillista roolia, vaan pikemminkin ulkopuolisena tai ylimääräisenä tehtävänä, joka ei kuulu omaan perustehtävään.

Toimintakulttuuriin liittyvä asenteellisuus digiohjausta kohtaan ilmeni käsityksenä siitä, ettei digiohjaus ole erityisen tärkeä tai ajankohtainen tehtävä tutkintavankilan kontekstissa. Eräiden haastateltavien mukaan digiohjaus ei kuulu yksikön keskeisiin tavoitteisiin, koska vankien sijoitus yksikköön on usein lyhytaikainen:

Me ollaan tutkintavankila, niin minun mielestä meidän homma ei ole se digiohjaus oikein. Kun tässä ollaan lyhyt aika, niin sit kun tulee se vankeustuomio, niin siellä olisi ehkä se digiohjaus parempi. Kun tutkintavankilassa mä en näe sitä hirveän tarpeelliseksi. H10

Tuota porukkaa (vankeja) tulee ja menee eikä niitten kanssa mitään ihmeitä ruveta tekemään sen syvällisemmin. H12

Yllä esiin nostetut näkökulmat saattavat estää digiohjauksen juurtumista osaksi arjen käytäntöjä, vaikka tutkintavankilalla saattaa silti olla tarvetta sähköisten palveluiden käyttöön jo ennen mahdollista pitkäaikaisempaa sijoitusta.

Toimintakulttuuriin liittyvät haasteet näyttäytyivät myös turvallisuusnäkökulman kautta. Osa henkilökunnasta suhtautui vankien digitaalisten laitteiden käyttöön varauksella tai

epäluuloisesti, ja sähköiset palvelut saatettiin nähdä ensisijaisesti riskitekijänä, ei mahdollistajana. Esimerkiksi yksi haastateltava (H4) toi esiin, että sähköisten asiointilaitteiden käyttö vaatii jatkuvaa valvontaa, vaikka laitteet itsessään ovat rajoitettuja:

Ei siis ole järkeä, että koko ajan pitäisi olla vieressä katsomassa kun asioi koneella (SA-kone) kun ei se kuitenkaan mihinkään sillä pääse (käyttö ja pääsy rajattu) H4

Toisaalta aineistosta löytyi myös kriittisiä näkökulmia tähän varovaisuuteen, joissa peräänkuulutettiin muutosta ajattelutapaan koko Rikosseuraamuslaitoksen tasolla.

Meidän pitäisi ihan risen tasolla pystyä niistä omista jostakin digipeloista luopumaan ja antaa tuonne vangeille käyttöön digilaitteita.

H6

Kyllä meidän olisi pakko ruveta ajattelemaan tätä päivää ja et kaikki muuttuu ympärillä kuitenkin koko ajan. H2

Ei siis aina voi olla, että mitään ei saa tehdä ku ei ennenkään ole saanut tai siksi jos luullaan et rikkovat kuitenkin kaikki. H1

Nämä kommentit osoittavat, että osa henkilöstöstä tunnistaa asenteellisten esteiden vaikutuksen ja kokee, että toimintakulttuurin muutos on tarpeen. Myös turvallisuuden kautta toimintojen kieltäminen koettiin muutosta jarruttavana tekijänä.

Aineistossa esiintyi myös vaihtoehtoisia näkemyksiä digiohjauksen toteuttamisesta, joissa esitettiin, että kaikkien henkilöstöryhmien - myös valvontahenkilöstön - tulisi osallistua ohjaukseen ainakin osittain. Tämä ajattelutapa edustaa muutosta perinteisestä jaottelusta, jossa digiohjaus on vain ohjaajien tai erityisohjaajien vastuulla. Eräs haastateltava esitti konkreettisen ehdotuksen toimintamallista, jossa myös vartijat osallistuvat Skype-tapaamisten järjestämiseen:

Siis oikeesti jos osastolla vartija pystyisi antamaan SA-koneen vangille Skypen ja valvomaan kamerasta niin saataisiin paljon enemmän tapaamisia viikkoon eikä sido liikaa yhtä työntekijää. H5

Tämä ehdotus kuvastaa halua tarkastella digiohjausta moniammatillisena tehtävänä, joka voisi olla osana kaikkien työntekijöiden vastuualuetta, mikäli toimintakulttuuria kehitetään siihen suuntaan.

Yhteenvetona voidaan todeta, että Kuopion vankilan digiohjauksen toteuttaminen ei ole ainoastaan resurssi- tai rakenteellinen kysymys, vaan keskeinen este on vallitseva toimintakulttuuri, jossa digiohjausta ei ole vielä juurrutettu osaksi arjen käytäntöjä. Digiohjausta ei nähdä yhdenvertaisesti kaikkien vastuuna, eikä sen merkitystä tutkintavankilan kontekstissa aina tunnusteta. Toimintakulttuurin kehittäminen digimyönteisemmäksi,

turvallisuuskulman uudelleentarkastelu sekä eri henkilöstöryhmien roolien laajentaminen voisivat mahdollistaa digiohjauksen tasapuolisemman ja tehokkaamman toteuttamisen vankilaympäristössä.

5.2.5 Digiohjauksella saavutettavat hyödyt

Edellä esiteltyjen tulosten perusteella voidaan todeta, että digiohjaus ei ole vielä vakiintunut osaksi valvontahenkilökunnan ja vankien välistä lähiyötä Kuopion vankilassa. Haastattelujen perusteella on kuitenkin nähtävissä useita potentiaalisia hyötyjä, joita digiohjauksen vahvistaminen voisi tuoda niin yksilö-, ryhmä- kuin organisaatiotasolla.

Ensinnäkin haastateltavat toivat esiin, että digiohjaus voisi toimia keinona vahvistaa vankien toimintakyvyn seuranta arjessa. Valvontahenkilökunta seuraa vankien toimintakykyä päivittäisissä kohtaamisissa, ja digiohjauksen lomassa tämä seuranta voisi tapahtua luonnollisesti ja huomaamattomasti. Yksi haastateltava (H7) kuvasi tätä seuraavasti:

Ainakin toimintakyvyn seuraaminen samalla kun annetaan digiohjausta. Toimintakykyä seuraavat (vartijat) kuitenkin päivisin. Siinä samalla katsotaan ja huomataan, että missä kunnossa vanki on, pitääkö olla huolissaan. Jos ohjauksen yhteydessä huomaisi, että nyt on jotain eroa käytöksessä, että (vanki) toimii eri tavalla kuin ennen, että mistä on kyse, niin se voisi parantaa myös turvallisuutta. H7

Tämäkaltaiset havainnot voisivat johtaa varhaiseen puuttumiseen mahdollisiin hyvinvoinnin heikkenemisen merkkeihin ja parantaa siten laitosturvallisuutta. Digiohjaustilanteet tarjoaisivat luontevan tilaisuuden havaita muutoksia vankien käyttäytymisessä tai mielialassa, mikä voisi edesauttaa ennaltaehkäisevää työtettä ja nopeuttaa tarvittavien tukitoimien käynnistämistä.

Toiseksi haastattelut nostivat esiin, että vankien mahdollisuus hoitaa omia asioitaan digitaalisesti voi vaikuttaa suoraan heidän psyykkiseen hyvinvointiinsa ja osastojen yleiseen ilmapiiriin. Nämä asiat nousivat esiin haastatteluissa:

Onhan noilla kaikki (siviiliasiat) yleensä ihan solmussa ku tulevat ja tuntuu että ei niistä ole minkää tekijöiksi. H14

Yleensä kaikki on alkuun sekaisin, mut sit ku vangit saavat asioitaan hoidettua eteenpäin, voi käyttäytyminen osastolla olla vähemmän kireää. H8

Vangin joutuessa vankilaan jää usein siviilissä hoitamattomia asioita, kuten taloudellisia velvoitteita, perhesuhteisiin liittyviä huolia tai muita käytännön järjestelyjä. Näiden asioiden kasaantuminen voi aiheuttaa stressiä, turhautumista ja toivottomuutta, mikä puolestaan voi heijastua vangin käyttäytymiseen negatiivisesti. Digiohjauksen avulla mahdollistettu asioiden hoitaminen voi vähentää stressiä ja edistää rauhallisempaa ilmapiiriä osastolla, mikä hyödyttää sekä vankeja että henkilökuntaa.

Kolmanneksi vuorovaikutuksellisen digiohjauksen nähtiin tukevan luottamuksen rakentumista vangin ja henkilökunnan välille. Yksi haastateltava toi esiin tämän näkökulman:

Oppisi tuntemaan sen vanginkin paremmin ja sen muitakin asioita kuin vain tätä sellin sisällään tapahtuvia asioita. H1

Digiohjaustilanteet tarjoavat mahdollisuuden syventää asiakassuhdetta ja kohdata vanki yksilöllisemmin. Tämä puolestaan lisää molemminpuolista ymmärrystä ja voi edesauttaa turvallisuudentunteen vahvistumista molemmilla osapuolilla. Tällainen vahvempi vuorovaikutus voi myös auttaa henkilöstöä tunnistamaan yksilöllisiä tarpeita ja kehittämään vankikohtaista työskentelyä kokonaisvaltaisemmin.

Lisäksi digiohjauksen hyödyt ulottuvat vankilan arjen ulkopuolelle vankien tulevaisuuden kannalta. Nyky-yhteiskunnassa digitaalisten taitojen merkitys on korostunut niin opiskelussa, perhesuhteiden hoidossa kuin viranomaisasioiden hoitamisessa. Haastatteluisia tuotiin selkeästi esille se, että digitaaliset taidot ovat välttämättömiä selviytymisen kannalta.

Nykyään et pysty hoitamaan mitään asioita, jos et pääse nettiin tai osaa käyttää laitteita. H10

No onhan se nykypäivää, että jos miettii vapautumista ja muutenkin, niin pakkohan nää (digitaidot) on osata, jos meinaa nyky-yhteiskunnassa pärjätä. H12

Nämä näkemykset vahvistavat käsitystä siitä, että digitaalisten taitojen kehittäminen jo vankeusaikana voi tukea sujuvampaa vapautumista ja auttaa estämään syrjäytymistä yhteiskunnasta vapautumisen jälkeen.

Haastatteluiden mukaan digiohjaus voi tuoda hyötyä paitsi vangeille myös henkilökunnalle. Yksi haastateltava (H6) kuvasi tätä seuraavasti:

Helpottaisi varmasti sitä vangin elämää, mutta myös henkilökunnan elämää. Niin se, että sitten siitä digilaitteiden käytöstä tulisi semmosta arkipäivää, ja sitten kun sitä sinne yhteiskuntaan vapautuu, niin olisi varmaan helpompaa sinne lähteäkin. H6

Kun vanki oppii hoitamaan asioitaan itsenäisemmin digitaalisesti, vähenee henkilökunnan tarve toimia välikätenä asiointiprosesseissa. Tämä voisi vapauttaa henkilöstön resursseja muihin ydintehtäviin ja keventää työkuormaa pitkällä aikavälillä.

E erityisen tärkeänä haastatteluisia nousi esille digitaalisten taitojen merkitys perhesuhteiden ylläpitämisessä ja vanhemmuuden tukemisessa.

Kaikkiallahan tällä hetkellä puhutaan vanhemmuuden tukemisesta. Siviiliin kun pääsee, niin on täysin kykemätön osallistumaan lasten arkeen, jos ei osaa

käyttää niitä (sähköisiä alustoja). H4

Kyl niiku huomaa et etenkin noilla naisilla (naisvangeilla) ois tosi tärkeitä päästä katsomaa lapsien asioita ja koko ajan pitäisi saada olla mukana niissä. (lapsia koskevissa asioissa) (H2)

Perhesuhteiden ylläpito edellyttää nykyään sähköisten viestintäkanavien, kuten koulujen Wilma-järjestelmien ja muiden sähköisten palvelualustojen hallintaa. Vangeilla, joilta puuttuvat digitaaliset taidot, on riski syrjäytyä omasta perheestään ja jäädä ulkopuolelle lastensa elämästä. Digiohjaus vankeusaikana voisi siis tukea paitsi yksilön kuntoutumista myös tärkeiden sosiaalisten siteiden säilymistä.

Haastatteluista saatujen aineistojen perusteella yhteenvetona voidaan todeta, että digiohjauksella olisi mahdollista saavuttaa useita merkittäviä hyötyjä. Laitosturvallisuuden vahvistaminen vankien toimintakyvyn seurannan kautta, paremman ilmapiirin luominen osastoille vankien stressitason alentuessa, vuorovaikutuksen ja luottamuksen lisääminen henkilökunnan ja vankien välillä, vankien yhteiskuntaan kiinnittymisen tukeminen digitaalisten kehittämissä avulla, henkilökunnan työtaakan keventäminen vankien itsenäisen asioinnin mahdollistamisen kautta sekä perhesuhteiden ja vanhemmuuden tukeminen digitaalisten taitojen vahvistamisen avulla. Näiden hyötyjen saavuttaminen edellyttää kuitenkin systemaattista panostusta digiohjauksen kehittämiseen, koulutukseen ja resurssointiin vankilaympäristössä.

6 Brainstorming -kehittämistilaisuus

Opinnäytetyön tutkimustulosten valmistuttua loimme Powerpoint -esityksen (liite 6), jossa avasimme tutkimuskysymyksiä, tiedonkeruumenetelmiä sekä työn alustavia tuloksia tilaisuuteen kutsutuille. Tämän esityksen jaoimme 31.1.2025 sähköpostitse niille tutkimusympäristön työntekijöille, joita pyysimme brainstorming -kehittämistilaisuuteen. Esityksen jakamisen näimme hyvänä, jotta työntekijät pystyisivät tutustumaan aiheeseen ennalta. Valikoimme työntekijät sillä perusteella, joiden avulla saisimme mielestämme mahdollisimman laajan ammattitaidon hyödynnettyä kehitystilaisuudessa. Kaikki henkilöt pääsivät osallistumaan tilaisuuteen. Tilaisuutta varten varasimme etukäteen neuvotteluhuoneen, joka soveltui tilaisuuden järjestämiseen. Tilaisuudessa oli seitsemän henkilöä: yksikön päällikkö, toiminnoista vastaava apulaisjohtaja, ohjaaja, erityisohjaaja, turvallisuudesta vastaava rikosseuraamusesimies sekä me opinnäytetyön tekijät. Tilaisuuden alusti erityisasiantuntija, tiimivastaava Pia Puolakka rikosseuraamusalan Turvallisuus ja valmentava lähityö -tiimistä. Olimme lähettäneet hänelle saman esityksen alustavista tuloksista, ja hänen ehdotuksensa mukaisesti kutsuimme hänet paikalle alustamaan tilaisuuden. Hän osallistui tilaisuuteen etäyhteydellä meidän muiden ollessa fyysisesti samassa

tilassa. Puolakka vastaa rikosseuraamusasiakkaiden digipalveluiden operatiivisesta ohjauksesta ja hänellä on paras tietämys tutkimaamme aiheeseen. Samalla pyrimme siihen, että alustus toimisi motivoivana ja innostavana lämmittelynä itse tilaisuudelle.

Tilaisuuden alustus oli kestoiltaan 30 minuuttia, jonka aikana Puolakka taustoitti rikosseuraamusalan digitalisoitumisen nykytilaa, digiohjaajalta odotettavia perusedellytyksiä ja sen asemaa lähityötä tekevien työntekijöiden perustyönä. Alustuksen aikana oli mahdollisuus keskusteluun Puolakan ja muiden tilaisuudessa olevien kesken. Keskustelua nousikin kiitettävästi aiheen ympärille, antoisimpana digitaalisten laitteiden laaja hyödynnettävyys eri sektoreilla sekä digitalisoitumisen mukana tuomien turvallisuusnäkökulmien ja linjausten päivittäminen vankiloissa.

Alustuksen jälkeen esitimme Powerpoint -esityksen (liite 7), jossa avattiin tilaisuuden tarkoitusta, brainstormingin pelisääntöjä sekä tilaisuuden kulkua. Tämän jälkeen tilaisuus eteni tavoitteiden mukaisesti jokaisen osallistujan päästessä kertomaan omia ajatuksiaan sekä kehitysideoitaan, joita oli noussut esiin tulosten perusteella. Me opinnäytetyön tekijät kirjoitimme ajatuksia ylös sekä sähköiseen muotoon että paperille. Meidän työmme oli paitsi nostaa näkökulmia, myös nivoa yhteen ajatuksia kokonaisuuksiksi, jotta tilaisuus eteni johdonmukaisesti. Tilaisuuden osallistujat olivat kaikki hyvin motivoituneita käymään läpi aihetta. Todennäköisesti osasyynä oli tilaisuuden alustus sekä tietoisuus siitä, että digitalisoituminen on väistämätöntä. Uusien toimintamallien ja työkalujen kehittäminen ja käyttöönotto on väistämätöntä vankiloissa lähitulevaisuudessa.

Tilaisuuden lopputulemana nivoimme yhteen tärkeimmät kohteet, joita lähdetään kehittämään ja toteuttamaan lähitulevaisuudessa. Sovitut kokonaisuudet ovat seuraavat:

1. Skype-tapaamisten entistä laajempi hyödynnettävyys. Tapaamisia tullaan järjestämään jatkossa sunnuntaisin tilassa, johon mahtuu viisi tapaamista samalla kertaa. Tapaamiset järjestetään SA-koneiden avulla, joiden käyttö opetetaan valvontahenkilökunnalle tällä hetkellä tapaamisten toteuttamisesta vastaavien avulla.
2. SA-koneiden hyödyntäminen laajasti kuntouttavassa työssä. SA-koneen avulla vanki pystyy tutustumaan laajasti erilaisiin kuntouttaviin kokonaisuuksiin, kuten mielenterveyden, päihteiden sekä fyysisen kunnon huoltamisiin tarkoitettuihin palveluihin. Koulutuksesta vastaavat Kuopion vankilan erityisohjaajat, jotka kertovat vangeille mahdollisuudesta sekä valvontahenkilöstölle siitä, kuinka vankia ohjataan SA-koneen käytössä palveluihin. Tällä pyritään siihen, että valvontahenkilöstö kykenee tulevaisuudessa tarjoamaan digiohjausta vangeille. Samalla SA-koneita

jalkautetaan vankiosastoille, jolloin ne ovat entistä paremmin hyödynnettävissä.

3. Sovittiin uusista valvontaan liittyvistä linjan vedoista. Skype-tapaamiset rinnastetaan tavallisiin valvottuihin tapaamisiin, ja ne vaativat välillisen valvonnan. Tämä tarkoittaa valvontakameroin toteutettavaa valvontaa. SAkoneiden käyttö kuntouttavien ohjelmien hyödyntämisessä noudatetaan passiivista valvontaa, millä tarkoitetaan sitä, että vanki voi omassa sellissään tai muussa lukitussa ja rauhallisessa tilassa tutustua itsenäisesti itselleen tärkeisiin ohjelmiin. Valvontahenkilöstö vastaa passiivisesta valvonnasta eli tarkastaa, että SA-koneilla on työskennelty asianmukaisesti eikä sitä olla käytetty väärin tai sääntöjen vastaisesti.
4. Järjestökenttään kuuluvien ammattilaisten pitämät erilaiset yksilötapaamiset ovat lisääntyneet vankiloissa. Nämä istunnot ovat ennalta sovittuja ja aikataulutettuja, ja niitä toteutetaan SA-konetta hyödyntäen. Jatkossa vanki voi osallistua näihin istuntoihin ilman välitöntä tai välillistä valvontaa omassa sellissään tai muussa soveltuvassa tilassa. Valvontahenkilökunta tullaan kouluttamaan erityisohjaajien toimesta siten, että he pystyvät jatkossa mahdollistamaan tämän käytännön oman osastonsa vangeille.

Pidimme tilaisuutta onnistuneena. Toimintamallien ja työskentelytapojen muutokset vaativat asioiden tarkastelua monen eri näkökulman kautta. Tilaisuudessa oli mukana henkilöitä, jotka kykenevät käytännössä mahdollistamaan ja hyväksymään muutokset. Ilman hyväksyntää tilaisuus olisi ollut vähemmän merkittävä asioiden jäädessä puheiden asteelle vailla konkreettista tarttumapintaa. Tilaisuuden lopuksi sovimme yhdessä, että sovittujen uusien kehittämiskohteiden tiimoilta tulemme kokoontumaan säännöllisesti moniammatillisen työryhmän voimin tämän opinnäytetyön ulkopuolella. Tällä tavoin haluttiin varmistaa, että sovitut asiat saadaan käytäntöön.

Tulosten pohjalta järjestettyä brainstorming-tilaisuutta voitiin pitää onnistuneena. Tilaisuuden aluksi painotimme sitä, että olimme tilaisuudessa opinnäytetyön tekijöiden asemassa, emme virkamiehinä. Tilaisuudessa sovittiin konkreettisista muutoksista toimintatapoihin, jotka nähtiin tarpeellisiksi. Tämä kehitystyö ei myöskään tule loppumaan opinnäytetyön valmistuttua, vaan henkilökunta vaikutti sitoutuvan aidosti sovittuihin muutoksiin. Tämän muutoksen saattoi osaltaan mahdollistaa tekijöiden tunnettuus ja roolit työyhteisössä.

Uusien toimintamallien ja käytänteiden käytännön jalkauttaminen on lähes aina aikaa vievä prosessi. Lisäksi muutos tuo aina mukanaan epävarmuustekijöitä. Vielä se, että sovitaan

kehittämistoimista, ei toimi takeena sille, että muutoksia saadaan syntymään. Tarvitaan aidosti motivoitunut henkilökunta, joka jaksaa pitää asiaa esillä ja ponnistella muutosten eteen.

7 Johtopäätökset

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, miten digiohjausta toteutetaan Kuopion vankilassa, millaisia digitaitoja henkilöstöllä on ja miten digiohjausta tulisi kehittää. Tulokset osoittivat, että digiohjauksen toteutuksessa on merkittäviä haasteita, henkilöstön digitaitojen taso vaihtelee, ja kehittämistoimenpiteitä tarvitaan toimintakulttuurin muutoksen sekä resurssien vahvistamisen osalta.

7.1 Vastuunjako

Johtopäätökset Kuopion vankilan digiohjauksen nykytilasta ja sen kehittämistarpeista osoittavat, että digiohjauksen rooli ja vastuunjako ovat epäselviä, ja se ei ole integroitunut osaksi vankilan valvontahenkilökunnan päivittäistä työtä. Haastatteluaineiston perusteella digiohjausta toteuttavat pääasiassa erityisohjaajat, ohjaajat sekä opinto-ohjaaja, mutta erityisohjaajien rooli korostuu merkittävästi. Erityisohjaajat ovat lähes ainoita, jotka työskentelevät vankien kanssa näiden henkilökohtaisissa digiasioissa, mikä korostaa erikoistuneen henkilöstön merkitystä. Haastateltavat nostivat esiin, että erityisohjaajien poissaolo voi aiheuttaa vangeille hermostuneisuutta ja häiriöitä, koska digiohjauksen asioiden käsittely jää usein vain heidän vastuulleen. Tämä korostaa tarpeen selkeyttää työnjakoa ja roolien määrittelyä digiohjauksessa.

Järveläisen ja Rantasen (2024) tutkimustulokset tukevat tätä havaintoa, sillä heidän mukaansa rikosseuraamusalan digitalisaatio on kehittynyt epätasaisesti eri ammattiryhmien välillä, ja digitaaliset palvelut ovat keskittyneet tietyille ammattiryhmille. Tämä on johtanut eriytymiseen työnkuissa ja osaamisessa. Kuopion vankilassa valvontahenkilöstön osallisuus digiohjauksessa on ollut vähäistä, ja monet haastateltavat eivät kokeneet digiohjauksen kuuluvan omaan työtehtäviinsä. Valvontahenkilöstön rooli digiohjauksessa on jäänyt epäselväksi, ja heidän osallisuutensa rajoittuu lähinnä vankien valvontaan, ei digipalveluiden tarjoamiseen tai tukemiseen. Tämän epäselvyyden vuoksi vankilassa ei ole yhteistä käsitystä siitä, kuka on vastuussa digiohjauksesta, mikä heikentää digipalveluiden saatavuutta ja toimivuutta.

Haastatteluissa nousi esiin myös kehittämisehdotuksia, kuten valvontahenkilöstön mahdollisuus osallistua Skype-tapaamisten mahdollistamiseen. Tämä ehdotus voisi helpottaa työtaakkaa erityisohjaajilta ja parantaa digipalveluiden saatavuutta vankilassa. Tällöin

digiohjauksen vastuita voitaisiin jakaa laajemmin ja tasapainottaa kuormitusta eri työntekijöiden kesken, mikä parantaisi palvelujen sujuvuutta ja tehokkuutta.

Järveläisen ja Rantasen (2024) mukaan digitalisaatio vaatii organisaatiotasolla rakenteellista muutosta, jossa digitaalisuus integroituu osaksi työntekijöiden perustyötä. He korostavat, että digiohjauksen ei tulisi olla vain erillisen asiantuntijaryhmän vastuulla, vaan jokaisen työntekijän tulisi nähdä itsensä osana vankien digitaalista osallisuutta tukevaa prosessia. Tämän teorian valossa voidaan todeta, että Kuopion vankilassa on tarvetta selkeyttää rooleja ja vastuunjakoja, jotta digiohjaus saadaan osaksi koko henkilöstön työtä. Tämä vaatii myös henkilöstön osaamisen kehittämistä, jotta he voivat osallistua digiohjaukseen entistä aktiivisemmin.

Kehittämistarpeet Kuopion vankilassa liittyvät selkeästi digiohjauksen työnjaon selkeyttämiseen, vastuunjaon tasapainottamiseen ja koko henkilöstön digiohjausosaamisen vahvistamiseen. Vankilan digitaalisten palvelujen ja välineiden käyttöönotto ei saa jäädä vain erillisten asiantuntijaryhmien vastuulle, vaan sen tulee olla osa vankilan kokonaisvaltaista toimintakulttuuria. Tämä synnyttää tarpeen muutokselle, jossa digiohjaus integroituu osaksi kaikkien työntekijöiden päivittäistä työtä, ja he saavat siihen tarvittavan koulutuksen ja tuen.

Vankien digitaalisten taitojen tukeminen on myös keskeistä heidän yhteiskuntaan integroitumisensa kannalta. Vankien pääsy digitaalisiin palveluihin on olennainen osa heidän sopeutumistaan yhteiskuntaan vapautumisen jälkeen. Digitaaliset palvelut mahdollistavat vankien yhteydenpidon perheeseen ja tukiverkostoihin, ja tukevat näin heidän kuntoutumistaan ja sopeutumistaan yhteiskuntaan. Tämän vuoksi on tärkeää, että Kuopion vankilassa digitalisaation kehittäminen tapahtuu vankien yksilölliset tarpeet huomioiden ja koko henkilöstön osallistumisella. Tämä vaatii selkeää strategiaa ja realistista arviointia vankien digitaalisista valmiuksista, jotta digitalisaatio voi tukea vankien kuntoutustyötä ja yhteiskuntaan palaamista.

7.2 Henkilöstön digiosaaminen

Opinnäytetyön tulokset osoittivat, että Kuopion vankilan henkilöstön digiosaaminen vaihtelee huomattavasti eri ammattiryhmien välillä. Erityisesti valvontahenkilöstön digitaitojen taso oli selvästi heikompi verrattuna koulutuksen, kuntoutuksen ja sosiaalitoimen (KKS) sektorin työntekijöihin. Lomakehaastattelujen keskiarvojen perusteella henkilöstön digiohjauksen taidot voidaan luokitella kokonaisuudessaan kohtalaisiksi, mutta ammattiryhmien väliset erot olivat merkittäviä. KKS-sektorin työntekijät arvioivat osaamisensa korkeammaksi lähes kaikilla mitatuilla osa-alueilla, kuten SA-koneiden, Kelan palveluiden ja Kela-kanavan käytössä, mikä korostaa heidän työnsä pedagogista ja ohjauksellista luonnetta.

Valvontahenkilöstön heikkomat digitaidot rajoittavat heidän mahdollisuuksiaan osallistua digiohjaukseen tehokkaasti ja tukevasti. Tuloksemme vahvistavat (Rantanen ym. 2021; Rantanen ym. 2022) havaintoja siitä, että rikosseuraamusalan henkilöstön digiosaaminen on epätasaista ja vastuunjako digiohjauksen toteuttamisessa on epäselvä. Järveläinen ja Rantanen (2024) korostavat, että digitaalisten palveluiden hyödyntäminen vankilaympäristössä edellyttää kaikkien henkilöstöryhmien osaamisen systemaattista kehittämistä, jotta digiohjaus voidaan toteuttaa yhdenvertaisesti ja tehokkaasti.

7.3 Toimintakulttuuri

Kuopion vankilan toimintakulttuuri heijastaa edelleen perinteistä turvallisuuskeskeistä ajattelua, jossa digitaalisten palveluiden ja digiohjauksen mahdollisuuksia ei ole hyödynnetty täysimääräisesti. Digiohjausta ei pidetä osana valvontahenkilöstön ydintehtäviä, mikä näkyy muun muassa heidän varautuneessa asenteessaan sähköisten palveluiden käyttöön. Tämä perinteinen toimintakulttuuri rajoittaa vankien mahdollisuuksia hyödyntää digitaalisia palveluja arjessaan ja sopeutua digitalisoituvaan yhteiskuntaan.

Tulosten mukaan valvontahenkilöstöllä on myös puutteita tunnistaa ja ymmärtää vankien digitaaliseen asiointiin liittyviä huolia ja esteitä. Tämä heijastaa laajempaa tarvetta lisätä empatiaa ja asiakaslähtöisyyttä vankilatyössä. Juujärvi (2021) on korostanut, että toimintakulttuurin muutos ja empatian lisääminen ovat keskeisiä sosiaalisen syrjäytymisen ehkäisemisessä.

Myös Järveläinen ja Rantanen (2021; 2024) ovat nostaneet esiin, että toimintakulttuurin ja koulutuksen merkitys digitalisaation edistämiseksi rikosseuraamusalalla on ratkaiseva: ilman asenteellista ja rakenteellista muutosta digiohjaus ei voi kehittyä osaksi jokapäiväistä vankilatyötä.

Puolakka (2022) on korostanut toimintakulttuurin muutostarpeen, jotta vankien mahdollisuuksia hyödyntää digitaalisia palveluja voitaisiin edelleen kehittää. Perinteinen turvallisuuskeskeinen lähestymistapa, jossa vankien digitaalisia oikeuksia rajoitettiin laajasti, tulisi korvata luottamukseen ja vastuuseen perustuvalla ajattelumallilla. Kuopion vankilassa on syytä tarkastella uudelleen niitä reunaehtoja, jotka määrittelevät vangin pääsyn sa-koneen käyttöön. Aiemmin on erottelu tehty välittömän valvonnan (jossa valvonta toteutetaan fyysisesti) ja välillisen valvonnan (jossa valvonta tapahtuu sähköisten laitteiden, kuten kameroiden, avulla) välillä. Tarkasteluun tulisi ottaa myös passiivinen valvonta, jossa henkilökunta luovuttaa sakoneen vangille paikkaan, jossa hän on yksin koneen kanssa. Henkilökunta tarkastaa koneen ennen sen luovuttamista vangille ja myös sen jälkeen, kun vanki palauttaa sen. Tällä tavoin voidaan mahdollistaa laajempi laitteiston käyttö ja varmistaa, että turvallisuus säilyy.

7.4 Käytännön johtopäätökset ja suositukset

Tulosten ja tuloksien johtopäätösten perusteella digiohjauksen kehittäminen Kuopion vankilassa edellyttää seuraavia toimenpiteitä:

1. Selkeä vastuunjako - Digiohjauksen roolit ja vastuut tulisi määritellä tarkemmin, jotta se ei kuormita vain tiettyjä työntekijäryhmiä. Järveläinen & Rantanen (2024) havaitsivat, että digitalisaation onnistuminen edellyttää selkeää työnjakoa ja vastuunkannon laajentamista kaikille henkilöstöryhmille.
2. Henkilöstön koulutus - Erityisesti valvontahenkilökunnalle tulisi tarjota käytännönläheistä digitaalokoulutusta, kuten SA-koneiden ja Kelan palveluiden käyttöön liittyen. Järveläinen ym. (2024) korostavat, että rikosseuraamusalan digitalisaatio lisää pedagogisia osaamisvaatimuksia, mikä tukee henkilöstön koulutuksen tarvetta.
3. Toimintakulttuurin muutos - Digiohjauksen tulisi olla osa kaikkien työntekijäryhmien tehtäviä, ja sitä tulisi edistää johtamisen ja rakenteellisten muutosten kautta. Tämä vahvistaa Rantasen ja Järveläisen (2023) havaintoja siitä, että digiohjauksen juurruttaminen edellyttää asennemuutosta ja toimintakulttuurin kehittämistä. Asennemuutos ja toimintakulttuurin kehittäminen edellyttävät johdon sitoutumista, selkeää viestintää ja koulutusta, jotka vahvistavat digiohjauksen merkitystä. Lisäksi työntekijöille tulee tarjota konkreettisia keinoja ja tukea digiohjauksen integroimiseksi osaksi arjen työtehtäviä.
4. Resurssien vahvistaminen - Digiohjauksen mahdollistamiseksi tarvitaan riittävästi henkilöstöä ja asianmukaisia tiloja. Pajuoja (2019) on todennut, että resurssipula rajoittaa Rikosseuraamuslaitoksen kykyä toteuttaa digitalisaatiota täysimääräisesti.
5. Digiohjauksen hyödyntämisen laajentaminen - Esimerkiksi Skype-tapaamisia tulisi hyödyntää enemmän vankien yhteydenpidossa, mikä tukisi sopeutumista yhteiskuntaan. Järveläinen & Rantanen (2024) painottavat, että digitaaliset työkalut voivat tukea vankien yhteiskuntaan kiinnittymistä ja elämänhallintaa.

Osaan kehittämiskohtiin tartuttiin jo brainstorming- tilaisuudessa ja muitakin kehittämiskohteita tulisi tarkastella ja vallitsevia käytäntöjä mukauttaa vastaamaan paremmin digitalisaation tarpeisiin. Kehittämistyö jatkuu työelämässä tämän opinnäytetyön valmistumisen jälkeen.

8 Pohdintaa

Tässä luvussa käsittelemme opinnäytetyömme prosessin etenemistä, parityöskentelyyn liittyvää työnjakoa, eettisiä näkökulmia sekä luotettavuuden arviointia. Lisäksi pohdimme tulosten siirrettävyyttä ja työn yhteiskunnallista merkitystä. Luvun lopussa esittelemme ehdotuksia opinnäytetyömme jatkokehittämisen- ja tutkimusaiheiksi.

8.1 Opinnäytetyöprosessin tarkastelua

Opinnäytetyöprosessi tarjosi meille mahdollisuuden syventyä digiohjauksen ajankohtaiseen teemaan rikosseuraamuslaitoksessa. Opinnäytetyön suunnittelu lähti liikkeelle aiheen rajauksesta, joka muotoutui työelämän käytännön tarpeesta selvittää digiohjauksen nykytilaa ja sen kehittämismahdollisuuksia. Keskeistä oli digiohjauksen ja digiosallisuudesta kertovan taustakirjallisuuden kartoittaminen sekä teoreettisten viitekehysten hahmottaminen. Opinnäytetyöprosessin aikana teoria ja käytäntö nivoutuivat luontevasti yhteen, ja yhteistyö työyhteisössämme vahvisti työn konkreettista hyötyä. Toteutusvaiheessa korostuivat aineiston keruun ja analyysin eettiset näkökulmat. Työprosessi oli opettavainen, ja sen myötä ymmärryksemme sekä digiohjauksen tarpeista, että sen merkityksestä yhteiskunnallisesti haavoittuvassa asemassa oleville ryhmille syveni meillä merkittävästi.

Koska olimme entuudestaan tuttuja sekä aiemmista opinnoista että nykyisin samasta työyhteisöstä, sujui yhteistyö ja työnjako opinnäytetyöprosessin aikana jouhevasti ja tehokkaasti. Taustojemme erilaisuus - toisen sijoittuessa valvontatyön ja toisen sosiaalityön kentälle - toi tutkittavaan ilmiön monipuolista näkökulmaa ja syvyyttä. Tämä täydensi toistemme osaamista ja mahdollisti aiheen tarkastelun sekä turvallisuus että kuntoutuksen näkökulmasta, mikä vahvisti työn konkreettisuutta ja tutkimuksen hyödynnettävyyttä.

8.2 Eettisyyden ja luotettavuuden pohdinta

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointi edellyttää tutkimuskohteen ja -tarkoituksen tarkastelua. On tärkeää pohtia, mitä tutkitaan ja millä perusteella tutkimusaihe on valittu. (Tuomi & Sarajärvi 2018.) Valitsimme tutkimuksen aiheen, koska rikosseuraamuslaitoksen tulee pystyä vastaamaan jatkuvasti digitalisoituvan yhteiskunnan vaatimukseen. Rajallisista resursseista ja vajavaisesta tekniikasta johtuen Kuopion vankila ei vielä ole siirtynyt älyvankilaksi, vaan digiohjausta suoritetaan yksittäisten työntekijöiden toimesta SA-koneilla. Tämän vuoksi digiohjaukseen liittyvälle tutkimukselle ja kehittämiselle oli tilausta.

Luotettavuuteen vaikuttaa laadullisella tutkimuksessa myös tutkijanhenkilökohtainen sitoutuminen tutkimukseen. Olennaista luotettavuuden tarkastelussa on pohtia, miksi tutkija pitää aihetta merkittävänä, millaisia ennakoasetuksia tutkijalla oli tutkimusta aloittaessa ja miten hänen näkemyksensä ovat mahdollisesti muuttuneet prosessin aikana. (Tuomi &

Sarajärvi 2018.) Kuopion vankilan työntekijöinä pidämme tutkimuksen aihetta merkityksellisenä ja digiohjauksen kehittämistä tarpeellisena, jotta yhteiskuntaan kiinnittyminen vangeilla olisi edes digipalveluiden osalta helpompaa. Digipalvelut kattavat suuren osan yhteiskunnan palveluista.

Opinnäytetyön tekijöinä olimme havainnoimassa ja tutkimassa asioita työyhteisössä, jonka jäseniä itsekkin olemme olleet usean vuoden ajan. Tämä toi mukanaan sekä mahdollisuuksia että haasteita työn eettisyyden ja luotettavuuden näkökulmasta. Toisaalta oma asemamme työyhteisössä haastoi puolueettomuuttamme ja aineiston tulkinnassa tehtyjä valintoja koko tutkimusprosessin ajan. Toisaalta taas yksikön tuntemus mahdollisti syvemmän ymmärryksen tutkimuskohteesta ja auttoi havaitsemaan ilmiöitä, joita ulkopuolinen tutkija ei välttämättä olisi tavoittanut yhtä herkästi.

Olemme pyrkineet käsittelemään tutkimusaineistoa ja johtopäätöksiä mahdollisimman huolellisesti ja objektiivisesti, hyödyntäen teorioita ja aiempia tutkimuksia tukemaan aineistosta tehtyjä tulkintoja. Tavoitteenamme on ollut estää omien ennakoasenteiden tai kokemusten ohjaamasta tutkimuksen etenemistä. Koemme onnistuneemme tässä hyvin, ja prosessin myötä olemme kasvaneet paitsi opiskelijoina, myös ammatillisesti.

On tärkeää nostaa esiin, että opinnäytetyön tekijöiden asema osana yksikköä vaikuttaa opinnäytetyön luotettavuuden arviointiin. Herää kysymys, olisivatko tulokset olleet erilaisia, jos opinnäytetyön olisivat tehneet ulkopuoliset toimijat, vai mahdollistiko meidän yksikön tuntemuksemme aidosti syvemmät ja vaikuttavammat lopputulokset. Uskomme, että työyhteisön jäsenyydestämme oli tässä prosessissa enemmän hyötyä kuin haittaa. Meidät tunnettiin yksikössä, mikä loi luottamusta ja madalsi kynnystä avoimeen vuorovaikutukseen. Lisäksi oma vahva motivaatiomme aiheen kehittämiseen tarttui laajemminkin työyhteisössä, ja pystyimme nostamaan esille digiohjaukseen liittyviä kehittämistarpeita, joita ei aiemmin ollut tunnistettu tai käsitelty riittävällä vakavuudella. Näin ollen oma asemamme edisti sitä, että tärkeät ongelmakohdat nousivat esiin ja saatiin kehittämistoimia käyntiin.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa aineiston keruun toteutus, eli mitä menetelmiä tai tekniikkaa on käytetty, onko haastattelut toteutettu yksilö- vai ryhmämuotoisina ja mahdolliset aineistonkeruuseen liittyvien haasteiden voittaminen. (Tuomi & Sarajärvi 2018.) Koska halusimme yksityiskohtaisesti tietää työntekijöiden digiohjaustaidoista ja lähityötaidoista, vastasivat haastateltavat ensin lomakehaastatteluun. Lomakehaastattelun tulosten pohjalta pystyimme tunnistamaan tuloksissa helposti valvonnan ja KKS-sektorin väliset erot. Teemahaastattelut toteutimme yksilöhaastatteluina, jolloin haastattelut pystyttiin pitämään joustavilla aikatauluilla työaikana. Yksilöhaastatteluiden etuja ovat muun muassa se, että haastateltavat pystyivät vastaamaan kysymyksiin ilman ryhmän paineita tai muiden arvosteluita. Vastaukset olivat myös helpommin analysoitavissa yksilöhaastatteluiden litterointien perusteella. Yksilöhaastatteluilla saimme haastateltavilta

selville tarkemmin heidän kokemuksiinsa, mielipiteitä ja syvällisiä näkemyksiä tutkimastamme aiheesta.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttavat lisäksi tutkijan ja tiedonantajan suhde, tutkimuksen kesto ja aikataulu sekä aineiston analysoinnin prosessi; kuinka aineisto on käsitelty ja miten tuloksiin sekä johtopäätöksiin on päädytty (Tuomi & Sarajärvi 2018).

Opinnäytetyön tekijöiden ja tiedonantajan suhde opinnäytetyössämme pyrittiin pitämään mahdollisimman neutraalina. Erytisohjaaja haastatteli valvonnan työntekijöitä ja rikosseuraamusesimies haastatteli KKS-sektorin työntekijöitä. Näin vältimme tilanteet, jossa alaiselle olisi voinut tullut tunne siitä, että opinnäytetyöhön olisi ollut pakko osallistua. Varmistimme siis myös tällä tavalla opinnäytetyöhön osallistumisen vapaaehtoisuuden. Erytisohjaajan näkökulmasta pohdimme kuitenkin haastateltavia valvonnan työntekijöitä: sanoivatko haastateltavat jotain sellaista, jota luulivat haastattelijan haluavan kuulla, esimerkiksi liittyen Kela-asiointiin. Jos haastattelijaksi olisi ollut joku muu, olisivatko vastaukset olleet negatiivisempia? Koko opinnäytetyö, sen tulokset ja analyysi on toteutettu huolellisesti, mutta nopealla aikataululla, mikä varmistaa lisäksi tulosten luotettavuutta ja tutkimuksen ajantasaisuutta.

Koska tutkimukseen osallistuivat ainoastaan vapaaehtoiset lähityötä tekevät työntekijät, otoksessa saattaa esiintyä vinoumaa. Haastateltaviksi valikoitui mahdollisesti henkilöitä, joita digiohjaus kiinnosti ennestään tai joista opinnäytetyöntekijöinä ajattelimme saavamme erityisen hyviä ja uusia ideoita. Tämä saattoi osaltaan johtaa siihen, että kriittisemmät tai negatiivisemmät näkökulmat jäivät tutkimuksessa vähemmälle huomiolle.

Raportoinnissa tutkimusprosessin yksityiskohtainen kuvaus parantaa tulosten selkeyttä ja läpinäkyvyyttä. (Tuomi & Sarajärvi 2018.) Tutkimuksemme aineisto on kerätty tarkasti ja vastaukset on analysoitu huolellisesti. Tutkimuksessa nostimme haastateltavilta nousseita esimerkkisitaatteja tukemaan aineiston tulkintaa, mikä lisää tutkimuksemme luotettavuutta.

Tutkimusprosessin jokainen vaihe on pyritty aukaisemaan raportissa niin tarkasti ja yksityiskohtaisesti kuin mahdollista, jotta tutkimuksen toteutukselle ei jää mitään arvailujen varaan. Tämä lisää tutkimuksemme luotettavuutta.

8.3 Tulosten siirrettävyys ja yhteiskunnallisen merkityksen pohdinta

Opinnäytetyömme tuottamia tuloksia voidaan hyödyntää digiohjauksen kehittämistyössä koko Rikosseuraamuslaitoksessa. Koska taloudelliset resurssit ovat rajalliset, on perusteltua etsiä vaihtoehtoisia ja kustannustehokkaita keinoja vahvistaa vankien digitaalisia valmiuksia sekä mahdollistaa asianmukainen digilaitteiden käyttö vankilaolosuhteissa ennen, kuin kaikki

vankilat saadaan muutettua älyvankiloiksi. Tällä tavoin voidaan tukea vankien yhteiskuntaan integroitumista ja ehkäistä syrjäytymistä vapautumisen jälkeen.

Vaikka opinnäytetyömme saattaa ensisilmäyksellä vaikuttaa rajatulta yhteiskunnallisessa mittakaavassa, kohderyhmänsä vuoksi sen merkitys on erityinen. Vangit edustavat väestönosaa, joka on usein monin tavoin yhteiskunnallisesti haavoittuvassa asemassa. Digitaalisten taitojen edistäminen tässä ryhmässä on keskeistä, sillä yhteiskunnan jatkuva digitalisoituminen edellyttää kansalaisilta kykyä käyttää digitaalisia palveluja. Ilman riittäviä digivalmiuksia vapautuvat vangit ovat vaarassa jäädä yhteiskunnallisten palvelujen - kuten sosiaaliturvan, terveydenhuollon, koulutuksen ja työvoimapalvelujen - ulkopuolelle. Näin ollen digitaalisten taitojen tukeminen ei ole ainoastaan yksilötason kysymys, vaan osa laajempaa yhteiskunnallista yhdenvertaisuuden ja osallisuuden edistämistä.

Koska Suomen 15 suljetusta vankilasta ainoastaan kolmessa on siirrytty älyvankilamalliin, on digiohjauksen kehittämistä välttämätöntä jatkaa erityisesti niissä laitoksissa, joiden selleissä ei vielä ole käytössä sellipäätteitä. Tavoitteena on taata kaikille vangeille yhdenvertaiset mahdollisuudet digitaalisten laitteiden ja ohjauksen hyödyntämiseen. Tämä on linjassa myös vankeuslain edellyttämän yhdenvertaisen kohtelun ja perusoikeuksien toteutumisen kanssa. Nämä kaikki tukevat ajatusta siitä, että suljettujen vankiloiden digiohjausta tulee kehittää myös laajemmin, ei pelkästään meidän yksikössämme.

8.4 Jatkokehittämis- ja tutkimusaiheet

Tämä opinnäytetyö antaa ehdotuksia jatkotutkimuksen aiheiksi. Olisi tärkeää selvittää, miten digiohjauksen kehittämistoimet vaikuttavat pidemmällä aikavälillä vankien digitaalisiin ja yhteiskuntaan kiinnittymiseen. Järveläinen ja Rantanen (2024) havaitsivat, että digitalisaation juurtuminen vaatii pitkäjänteistä seuranta, joten jatkotutkimuksella voitaisiin arvioida, miten muutokset todella vaikuttavat vankiloiden toimintakulttuuriin.

Lisäksi vastaavanlaisia tutkimuksia tarvitaan muissa vankilayksiköissä, jotta voidaan arvioida laajemmin digiohjauksen tilaa rikosseuraamuslaitoksessa. Kostiainen (2024) on tuonut esille Rikosseuraamuslaitoksen taloudelliset haasteet, mikä tekee entistä tärkeämmäksi selvittää, kuinka digiohjaus voidaan toteuttaa kustannustehokkaasti eri yksiköissä.

Opinnäytetyön tulokset osoittavat, että eri ammattiryhmien välillä on merkittäviä eroja vangin kanssa tehtävässä lähityössä. Tämä tuli myös meille opinnäytetyön tekijöinä yllätyksenä.

Vangin kanssa tehtävä lähityö mielletään kuitenkin vankilassa työskentelevien ydintehtäväksi. KKS-sektorin työntekijät arvioivat työnsä sisällön ja merkityksen johdonmukaisesti korkeammaksi kuin valvontahenkilöstö. Tämä voi viitata eroihin työrolien painotuksissa, koulutustaustassa sekä organisaation toimintakulttuurissa. Näitä eroja voidaan ja täytyy pyrkiä

kaventamaan paikallisella tasolla täydennyskoulutuksin ja vertaistukea hyödyntämällä, mutta suuremmassa mittakaavassa tulisi tarkastella valvontahenkilöstön koulutuskokonaisuuksia ja selvittää, tuleeko koulutuksia muuttaa, jotta ne vastaisivat paremmin nykypäivän vaatimustasoon ja haasteisiin.

Tulosten perusteella tasavertainen kohtelu näyttäyty vahvemmin KKS-sektorin työntekijöiden vahvuutena. Lisäksi positiivisen palautteen antaminen oli heidän keskuudessaan selvästi luontevampaa. Positiivisella palautteella on keskeinen rooli vangin motivaation ja luottamuksen rakentamisessa. Tulokset herättävätkin kysymyksen siitä, mistä ammattiryhmien väliset erot johtuvat - voivatko ne selittyä esimerkiksi työtehtävien luonteella, koulutustaustalla tai työyhteisön toimintakulttuurilla? Lisäksi on pohdittava, miten positiivisen palautteen merkitystä voitaisiin vahvistaa myös valvontahenkilöstön työssä.

Lähteet

Alastalo, M., Åkerman, M. & Vaittinen, T. 2017. Asiantuntijahaastattelu. Teoksessa Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvoori, J. (toim.). Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino

Buchert, U., Wrede, S. & Kouvonen, A. 2023. Persisting inequalities in the digitalized society: Migrant women facing coercive dimensions of everyday digitalization. *Information, Communication & Society*, 27(5), 935-950. Viitattu 27.4.2025.

<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/1369118X.2023.2230265#abstract>

De Vos, H. 2021. The normalisation principle. Doctoral dissertation. University of Leuven. KU Leuven Repository.

Digi- ja väestötietovirasto. 2023. Digituen eettinen ohjeistus. Viitattu 30.4.2024.

<https://dvv.fi/digituen-eettinen-ohjeistus>

Digi- ja väestötietovirasto. 2024. Mitä on digituki? Viitattu 23.4.2024.

<https://dvv.fi/mitaondigituki>

Engbo, H. J. 2017. Normalisation in Nordic prisons - From a prison governor's perspective. Teoksessa P. S. Smith & T. Ugelvik (toim.) *Scandinavian penal history, culture and prison practice: Embraced by the welfare state?* 327-352. Palgrave Macmillan.

https://link.springer.com/chapter/10.1057/978-1-137-58529-5_14

Eskola, J. & Suoranta, J. 2005. *johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2022. *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*.

2.painos. E-kirja. Helsinki: Gaudeamus.

Hänninen, R., Karhinen, J., Korpela, V., Pajula, L., Pihlajamaa, O., Merisalo, M., Kuusisto, O., Taipale, S., Kääriäinen, J & Wilska, T. 2021. Digiosallisuuden käsite ja keskeiset osa-alueet: Digiosallisuus Suomessa -hankkeen väliraportti. Viitattu 19.4.2024.
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163036/VNTEAS_2021_25.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Juujärvi, S. 2022. Sosiaalisten syrjäytyneiden ryhmien digituki. Empatiaa ja käytännön ongelmanratkaisua. Yhteiskuntapolitiikka, 87(5-6), 491-501.

Juujärvi, S. 2023. Motivoiva keskustelu digituen lähestymistapana. Teoksessa Merimaa, M., Launikari, M. & Nurkka, P. (toim.) Oppija aktiivisena toimijana - Uudistavaa ja osallistavaa korkeakoulupedagogiikkaa. Laurea-ammattikorkeakoulu: Laurea julkaisut 205, 96-107.
<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/794389/Juujarvi%202023.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Joukamaa, M. & työryhmä. 2010. Rikosseuraamusasiakkaiden terveys, työkyky ja hoidontarve. Perustulosraportti. Rikosseuraamuslaitoksen julkaisuja 1/2010. Helsinki: Rikosseuraamuslaitos.

Järveläinen, E. & Rantanen, T. 2019. Social interaction between employee and offender in supervised probationary freedom in Finland. *Nordic Journal of Criminology*, 20(2), 1-19.

Järveläinen, E. & Rantanen, T. 2021. Incarcerated people's challenges for digital inclusion in Finnish prisons. *Nordic Journal of Criminology*, 22(2), 240-259.

Järveläinen, E., Rantanen, T., Rantala, H., Tetri, B. & Kaatrakoski, H. 2024. Työntekijöiden osaamisvaatimukset digitalisoituneessa rikosseuraamusalan toimintaympäristössä. Teoksessa Järveläinen, E. & Rantanen, T. (toim.) Digitalisoituva rikosseuraamusala: Näkökulmia digitalisaation tuomista muutoksista vankiloiden toimintatapoihin, työntekijäasiakassuhteeseen ja rikosseuraamusalan työntekijöiden osaamisvaatimuksiin. *Laurea Julkaisut*, 229. 127-135. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-799-712-6>

Knight, V. & Van De Steene, S. 2019. The capacity and capability of digital innovation in prisons: Towards smart prisons. *Prison Service Journal*, 244, 3-11.
https://www.researchgate.net/publication/333561670_The_Capacity_and_Capability_of_Digital_Innovation_in_Prisons_Towards_Smart_Prisons

Kostiainen, R. 2024. Rikosseuraamusala muutosten tiellä. Haaste 2/2024. Viitattu 9.2.2025.
<https://rikosentorjunta.fi/-/haaste-4-2024-vaikuttaja-anna-arola-jarvi>

Kvale, S. 1996. *InterViews. An introduction to qualitative research interviewing*. London: Sage.

KvaliMOTV. 2023. Kvalitatiivisen aineiston kvantifiointi. Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston menetelmäopetuksen tietovaranto. Viitattu 25.4.2025.

<https://www.fsd.tuni.fi/metelmaopetus/kvalimotv>

Laurea. Opinnäytetyö YAMK-tutkinnossa. Viitattu 27.4.2024.

https://laureaas.sharepoint.com/sites/studentFin_opinnaytetyojavalmistuminen/SitePages/Opinn%C3%A4ytety%C3%B6-YAMKissa.aspx

Lindström, B. & Puolakka, P. 2020. Smart Prison: the preliminary development process of digital self-services in Finnish prisons. Viitattu 26.4.2025.

https://storage.googleapis.com/smooty-1220.appspot.com/uploads/3090/1597665563_ArticlefinalSmartPrisonFinland.pdf

Lund, V., & Juujärvi, S. 2023. Monipaikkaisen digituen ristiriidat ja ekspansiivinen oppiminen yhteisöpajoissa. *Kasvatus*, 54(3), 221-236. <https://doi.org/10.33348/kvt.131354>

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2009. Kehittämistyön menetelmät: Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: WSOYpro.

Pajuoja, J. 2019. Rikosseuraamuslaitoksen toiminta- ja asiakasprosessien tulevaisuus.

Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2019:15.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161539/OMSO_2019_15_R%20ISE_toiminta_ja_asiakasprosessien_tulevaisuus.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Puolakka, P. 2022. Implementing a Smart Prison in Finland. *Advancing Corrections Journal*, 14. ICPA.

Puolakka, P. & Suomela, M. 2023. Digitalization supports human rights in Finnish prisons. *Advancing Corrections*, 25(16), 50-61.

Puolakka, P. 2024. Älykäs vankila edistää kuntoutumista ja sujuvaa työntekoa. *Haaste-lehti*. 4/2024. Viitattu 27.4.2025. <https://rikosentorjunta.fi/-/haaste-4-2024-alykas-vankilaedistaakuntoutumista-ja-sujuvaa-tyontekoa>

Rantanen, T., Järveläinen, E., Lindström, J. & Marjanen, P. 2018. Kannustamista, motivointia ja vankituntemusta - Näkökulmia valvottua koepapautta valmistelevalle ja toteuttavalle henkilöstön osaamiseen. *Laurea Julkaisut*, 95. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-799-492-7>

Rantanen, T., Järveläinen, E. & Leppälähti, T. 2021. Prisoners as users of digital health care and social welfare services: a Finnish attitude survey. *International Journal Environmental Research & Public Health*, 18(1), 5528. <https://doi.org/10.3390/ijerph18115528>

Rantanen, T., Järveläinen, E. & Leppälähti, T. 2022. Self-efficacy and use of digital health care and social welfare services among incarcerated people: cross-sectional survey study. *Journal of Medical Internet Research*, 24(5), 36799.

Rantanen, T., Silvennoinen, P., Juujärvi, S. & Järveläinen, E. 2023. Haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien digitaalinen syrjäytyminen sosiaali- ja terveysalan osaamisen haasteena. *Ammattikasvatuksen aikakauskirja*, 25(3), 50-69.

Reisdorf, B. C. & Jewkes, Y. 2016. (B)Locked sites: Cases of internet use in three British prisons. *Information, communication & society*, 19(6), 771-786. Viitattu 27.4.2025.
<https://doi.org/10.1080/1369118X.2016.1153120>

Reisdorf, B. C. & Rikard, R. V. 2018. Digital rehabilitation: A model of reentry into the digital age. *American Behavioral Scientist*, 62(9), 1273-1290.
<https://doi.org/10.1177/0002764218773817>

Rikosseuraamuslaitos. 2022. Tutkimusluvut tieteellisiin tutkimuksiin ja hankkeisiin. Viitattu: 16.4.2024.
<https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslaitos/tilastot/tutkimusluvut.html>

Rikosseuraamuslaitos. 2023. Älykäs vankila. Viitattu: 16.4.2024.
<https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/ajankohtaista/hankkeet/alykasvankila.html>

Rikosseuraamuslaitos. 2024a. Organisaatio. Viitattu 23.4.2024.
<https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslaitos/organisaatio.html>

Rikosseuraamuslaitos. 2024b. Kuopion vankila. Viitattu 7.6.2024.
<https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikatjayhteystiedot/vankilat/kuopionvankila.html>

Seifert A. & Rössel J. 2019. Digital Participation. Teoksessa D. Gu & M. Dupre (toim.) *Encyclopedia of Gerontology and Population Aging*, 1-5. Cham: Springer.
https://doi.org/10.1007/978-3-319-69892-2_1017-1

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta: Näkökulmia kehittämissprosessiin, osallistumiseen ja tiedontuotantoon. E-kirja. Tampere: Tampere University Press.

Toreld, E.M., Haugli, K.O. & Svalastog, A.L. 2018. Maintaining normality when serving a prison sentence in the digital society. *Croatian Medical Journal*, 59(6), 335-339. DOI: 10.3325/cmj.2018.59.335. PMID: 30610776; PMCID: PMC6330768.

Tutkintavankeuslaki 768/2005.

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2020. Suomi on digitalisaation kärkimaa - ja se on sekä hienoa että huolestuttavaa. Viitattu 18.3.2025. <https://tem.fi/-/suomi-on-digitalisaationkarkimaa-ja-se-on-seka-hienoa-etta-huolestuttavaa>

van Deursen, A. J. A. M., Courtois, C. & van Dijk, J. A. G. M. 2014. Internet skills, sources of support, and benefiting from Internet use. *International Journal of Human-Computer Interaction*, 30(4), 278-290. van Deursen, A. J. A. M., Helsper, E. J. & Eynon, R. 2016. Development and validation of the Internet skills scale (ISS). *Information, Communication & Society*, 19(6), 804-823.

Vankeuslaki 767/2005.

Vilkka, H. 2021. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

Yamamoto, M., Knight, V., Ross, S., Burnett-Stuart, M. & Roberti, A. 2024. Digital rehabilitation in prisons. United Interregional Crime and Justice Research Institute (UNICRI). Viitattu 20.11.2025. <https://unicri.org/sites/default/files/2025-03/New-DIGITALRehabilitationinPrisons.pdf>

Ylisassi, H., Seppänen, L., Uusitalo, H., Kalavainen, S. & Piispanen, P. 2016. Aktivoiva lähityö. Rikosseuraamuslaitoksen julkaisuja 2/2016. Viitattu 18.9.2024. https://rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisutrisenjulkaisusarja/qmR5zNYVd/RISE_2_2016_Aktivoiva_lahityo_WEB.pdf

Julkaisemattomat lähteet

Ahtola, A. 2021. Digiviikko: Risen digiloikka ja Digiohjaja -koulutukset jatkuvat. Intranet. Viitattu 1.8.2024.

Juujärvi, S. 2023. Digineuvonnan taitojen itsearviointi. Digionnea kaikille-hanke. Kyselylomake. Viitattu 1.9.2024.

Nurmi, J. 2024. Rikosseuraamuslaitoksen digistrategia 2024-2027. Intranet. Viitattu 26.4.2025.

Puolakka, P. 2024a. Vankien ja yhdyskuntaseuraamusten digipalvelut ja älyvankila. Intranet. Viitattu 26.4.2025.

Puolakka, P. 2024b. Tarkentavia kysymyksiä digiohjauksesta. Sähköpostiviestit 16.12.2024.

Rikosseuraamuslaitos. 2025. 4.12.2024. Suljetuissa vankiloissa luovutaan sunnuntaitapaamisista. Intranet. Viitattu 26.4.2025.

Raassina-Terho, P. 2025. Rikosseuraamuslaitoksen strategia. Intranet. Viitattu 26.4.2025.

Kuviot

Kuvio 1: Työntekijän digiohjaamisen taidot	29
Kuvio 2: Vangin kanssa tehtävä lähityö	30

Taulukot

Taulukko 1: Rikosseuraamuslaitoksen vankiloiden työntekijöiden kompetenssit. (soveltaen Järveläinen ym. 2024)	17
Taulukko 2 Aineistoanalyysitaulukko	25

Liitteet

Liite 1: Lomakehaastattelupohja (soveltaen Juujärvi 2023.).....	57
Liite 2: Teemahaastattelurunko	58
Liite 3 Tiedote tutkimuksesta	59
Liite 4 Suostumus	61
Liite 5 Aineistohallintasuunnitelma	62
Liite 6 Tulokset kehittämistilaisuuteen osallistuvilla	64
Liite 7 Brainstorming -päivän diat	69

Liite 1: Lomakehaastattelupohja (soveltaen Juujärvi 2023.)

Kysely Kuopin vankilan digiohjauksesta

Arvioi, kuinka hyvin pystyisit käyttämään erilaisia taitojasi vangin digiohjaustilanteissa. Pyri vastaamaan totuudenmukaisesti. **Lähityötä tekevän työntekijän digiohjaamisen taidot** Arvioi kuinka hyvin pystyisit:

	Huonosti	tydyttävästi	hyvin	erittäin hyvin	erinomaisesti
ohjaamaan vankia SA-koneen käytössä					
ohjaamaan vankia sähköisessä ajanvarauksessa					
ohjaamaan vankia vahvassa tunnistaumisessa					
ohjaamaan vankia pankkipalveluiden käytössä					
ohjaamaan vankia Omakanta-palvelujen käytössä					
ohjaamaan vankia Kelan palvelujen käytössä					
ohjaamaan vankia Kela-kanavan käytössä					
ohjaamaan vankia Skypen käytössä					
ohjaamaan vankia tietoturvakysymyksissä					

Vangin kanssa tehtävä lähityö Arvioi kuinka hyvin pystyisit:

luomaan kiireettömän ilmapiirin tapaamiselle					
rauhottamaan vankia ohjustilanteessa					
puhua "samaa kieltä" ohjattavan vangin kanssa					
huomioida vangin oppimiseen liittyviä erityispiirteitä					
antaa selkokielisiä ohjeita ohjaustilanteessa					
kannustaa vankia itsenäiseen kokeiluun digilaitteilla					
hävittää vangin pelkoja digiasioinnissa					
kannustaa vankia vaativissa tilanteissa liittyen digiasiointiin					
perustella vangille digiasioden oppimiseen liittyviä hyötyjä					
tunnistaa vankien huolia ja esteitä digipalveluiden käytölle					
antaa positiivista palautetta vangin onnistumisista					
kohtelemaan vankia tasavertaisena henkilönä ohjaustilanteessa?					

kohtelemaan vankia myötätuntoisesti ohjaustilanteessa?					
--	--	--	--	--	--

Liite 2: Teemahaastattelurunko

Teemahaastattelun runko

Digiohjauksen taidot

Miten kuvailisit omia digitaitojasi?

Oletko itse ollut ohjaamassa toiselle ihmiselle sähköisten laitteiden/palveluiden käyttöä?

- Miten koit onnistuvasi siinä?
- Oletko antanut digitukea vangeille?

Missä asioissa tarvitset lisää taitoja?

Miten kuvailisit digiohjaustaitojasi?

Minkälaisena koet tilanteet, jolloin ohjaat/opastat vankia hänelle uudessa asiassa?

Mitkä asiat ovat sinusta tärkeitä ohjauksessa?

- Taidot? Ominaisuudet? Olosuhteet?

Miten ajattelet vankien hyötyvän digiohjauksesta?

Digiohjauksen nykytila Kuopion vankilassa

Oletko tietoinen RISE:n järjestämästä digiohjaaja-koulutuksesta?

Miten Kuopion vankilassa annetaan digiohjausta?

- miksi ei anneta/annetaan?

Kuka antaa digiohjausta ja miten / missä?

Digiohjauksen kehittäminen Kuopion vankilassa

Minkälaista hyötyä vankilan digiohjauksella voitaisiin mielestäsi saavuttaa?

- lähityössä vankilan arjessa?
- vangille itselleen?

Miten työnjakoa tulisi muuttaa?

Mitä resursseja tarvitaan?

Miten toimintakulttuuria tulisi kehittää?

Miten halukkaita työyhteisössä ollaan antamaan digiohjausta?

Koetko tarvitsevasi lisää tietoa/koulutusta digiohjauksesta?

Millä tavoin toivoisit saavasi perehdytyksen digiohjaukseen?

Liite 3 Tiedote tutkimuksesta

TIEDOTE TUTKIMUKSESTA

Digiohjaus Kuopion vankilassa

Pyyntö osallistua tutkimukseen

Teitä pyydetään mukaan tutkimukseen, jossa tutkitaan digiohjausta ja sen kehittämistä Kuopion vankilassa. Olemme arvioineet, että sovellutte tutkimukseen, koska työskentelet tutkimuksemme kohderyhmässä vankien kanssa lähityötä tekevänä työntekijänä.

Tämä tiedote kuvaa tutkimusta ja teidän osuuttanne siinä. Perehdyttyänne tähän tiedotteeseen teille järjestetään mahdollisuus esittää kysymyksiä tutkimuksesta, jonka jälkeen teiltä pyydetään suostumus tutkimukseen osallistumisesta.

Vapaaehtoisuus

Tutkimukseen osallistumine on täysin vapaaehtoista.

Voitte keskeyttää tutkimuksen koska tahansa syytä ilmoittamatta. Mikäli keskeytätte tutkimuksen tai peruutatte suostumuksen, teistä keskeyttämiseen ja suostumuksen peruuttamiseen mennessä kerättyjä tietoja ja näytteitä voidaan käyttää osana tutkimusaineistoa.

Tutkimuksen tarkoitus

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, millä tavoin digiohjausta toteutetaan Kuopion vankilassa ja millä tavoin tätä voitaisiin telavaisuudessa kehittää. Tavoitteena on kehittää digiohjaus osaksi vankien kanssa tehtävää lähityötä.

Tutkimuksen toteuttajat

Tutkimuksen korkeakouluna toimii Laurea ammattikorkeakoulu

Tutkimusmenetelmät ja toimenpiteet

Tutkimus aloitetaan haastateltavien kartoituksen muodossa syyskuussa 2024. Kartoituksessa tarkoituksena on kerätä haastateltavien suostumus tutkimukseen osallistumisesta. Haastattelut suoritetaan vuoden 2024 loka-marraskuun aikana.

Suostumus haastatteluun tapahtuu sähköisen linkin kautta, joka lähetetään sähköpostilla tutkimuksen piiriin kuuluvalle henkilöstölle. Vastaamiseen kuluu noin yksi (1) minuutti. Kyselyn perusteella haastatteluun suostuneille lähetetään sähköpostilla linkki kalenteriin, josta haastateltava voi valita itselleen sopivan haastatteluajan. Haastattelun pituus on maksimissaan 1 tunti. Haastattelu nauhoitetaan ja nauhoite tuhotaan, kun haastattelun sisältö on litteroitu ja analysoitu tutkimuskäyttöön sopivaan muotoon.

Tulokset esitellään niin, että henkilöllisyyttäsi ei voi tunnistaa tutkimuksesta.

Haastattelujen jälkeen tutkimuksen tekijä kokoaa yhteen haastatteluissa esiin nousseet asiat ja ne käydään läpi yksikönpäällikön, apulaisjohtajien ja rikosseuraamusesimiesten kanssa.

Tutkimuksen mahdolliset hyödyt

Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää vankiloissa digiohjauksen kehittämisessä.

Tutkimuksesta mahdollisesti seuraavat haitat ja epämuokavuudet

Tutkimuksessa käytettäviin menetelmiin ei liity taloudellisia, organisaation maineeseen liittyviä riskejä tai henkilötietojen käsittelyyn liittyviä riskejä.

Kustannukset ja niiden korvaaminen

Tutkimukseen osallistuminen ei maksa teille mitään. Osallistumisesta ei myöskään makseta erillistä korvausta. Teille ei synny tutkimuksen vuoksi matkakustannuksia.

Tutkimustuloksista tiedottaminen

Kysymyksessä on opinnäytetyö, joka julkaistaan avoimessa Theseus-tietokannassa. Ketään tutkimukseen osallistuvista ei voi tunnistaa pseudonymisoinnin vuoksi.

Tutkimukseen päätyminen

Voit peruuttaa osallistumisesi tutkimukseen milloin tahansa. Tutkimuksesta kieltäytyminen tai sen keskeyttäminen ei vaikuta mihinkään. Jos perut osallistumisesi, peruuttamisilmoitukseen mennessä kerätyt tiedot voidaan käyttää tutkimuksessa edelleen. Sinulle ilmoitetaan tutkimuksen tuloksista.

Lisätiedot

Pyydämme teitä tarvittaessa esittämään tutkimukseen liittyviä kysymyksiä tutkimuksen tekijöille.

Tutkijoiden yhteystiedot:

Opinnäytetyöntekijät

Nimi: Matti Katainen

Puh. +358403723283

Laurea ammattikorkeakoulu

Sähköposti: matti.katainen@student.laurea.fi

Päivi Kempas

+358403624001

Laurea ammattikorkeakoulu

paivi.kempas@student.laurea.fi

Liite 4 Suostumus**Tutkimuksen nimi:****Digiohjaus Kuopion vankilassa****Tutkimuksen toteuttajat:****Laurea-ammattikorkeakoulu****Laurea-ammattikorkeakoulu****Matti Katainen****Päivi Kempas****+358503723283****+358503624001**matti.katainen@student.laurea.fipaivi.kempas@student.laurea.fi

Minua _____ on pyydetty osallistumaan yllä mainittuun tutkimukseen, jonka tarkoituksena on tutkia Kuopion vankilan digiohjauksen nykytilaa ja sen kehittämistä vankien kanssa tehtävässä lähityössä.

Olen saanut tiedotteen tutkimuksesta ja ymmärtänyt sen. Tiedotteessa olen saanut selvityksen tutkimuksesta, sen tarkoituksesta ja toteutuksesta, oikeuksistani sekä tutkimuksen mahdollisista hyödyistä ja riskeistä. Minulla on mahdollisuus esittää kysymyksiä ja olen saanut riittävän vastauksen kaikkiin tutkimusta koskeviin kysymyksiini.

Olen saanut tiedot tutkimukseen mahdollisesti liittyvistä henkilötietojen keräämisestä, käsittelystä ja luovuttamisesta ja minun on ollut mahdollista tutustua tutkimuksen tietosuojaselosteeseen.

Osallistun tutkimukseen vapaaehtoisesti. Minua ei ole painostettu eikä houkuteltu osallistumaan tutkimukseen.

Ymmärrän tutkimukseen osallistumiseni olevan vapaaehtoista ja voin peruuttaa tämän suostumukseni koska tahansa syytä ilmoittamatta. Olen tietoinen siitä, että mikäli keskeytän tutkimuksen, keskeyttämiseen asti kerättyjä tietoja voidaan käyttää tutkimuksessa.

Allekirjoituksellani vahvistan osallistumiseni tähän tutkimukseen.

Jos tutkimukseen liittyvien henkilötietojen käsittelyperusteena on suostumus, vahvistan allekirjoituksellani suostumukseni myös henkilötietojeni käsittelyyn. Minulla on oikeus peruuttaa suostumukseni tietosuojaselosteessa kuvatulla tavalla.

_____, _____. _____. _____ Paikka, pvm.

Allekirjoitus: _____

Nimenselvennys: _____

Alkuperäinen allekirjoitettu tutkittavan suostumus, sekä kopio tutkimustiedotteesta liitteineen jäävät tutkijan arkistoon. Tutkimustiedote liitteineen ja kopio allekirjoitetusta suostumuksesta annetaan tutkittavalle.

Liite 5 Aineistohallintasuunnitelma

AINEISTONHALLINTASUUNNITELMA

Suunnitelman tekijät: Matti Katainen ja Päivi Kempas

Opinnäytetyön nimi: Digiohjaus Kuopion vankilassa

Opinnäytetyön toimeksiantaja: Rikosseuraamuslaitos, Kuopion vankila

Suunnitelma laadittu: 17.6.2024

1. Aineiston yleiskuvaus

1.1. Aineiston kuvaus: Kerättävä tai olemassa oleva aineisto ja sen ominaisuudet

Tulemme tekemään haastattelut, jotka tallennamme digitaaliseen muotoon ja tämän jälkeen litteroimme aineiston word-tiedostoksi. Kaikki tiedot suojaamme salasanoin.

1.2. Aineiston laadun varmistaminen

Tiedot tallennetaan molempien opinnäytetyön tekijöiden omille tietokoneille, jotka suojaamme salasanoin.

2. Eettiset periaatteet, lainsäädäntö ja henkilötietojen käsittely

2.1. Henkilötiedot ja tietosuojan huomioiminen

Onko aineistossasi suoria tai epäsuoria henkilötietoja: Kyllä (haastatteluissa ääni tallentuu)

Onko aineistossasi arkaluonteisia henkilötietoja: ei

2.2. Päävastuu henkilötietojen käsittelystä eli rekisterinpitäjyys

Opinnäytetyön rekisterinpitäjinä toimii Matti Katainen ja Päivi Kempas eli opinnäytetyön tekijät.

2.3. Tietosuojan edellyttämät ilmoitukset

Teemme erillisen tietosuojailmoituksen opinnäytetyöstämme. Lisäksi teemme haastattelun osallistumisesta virallisen suostumuslomakkeen ja tiedotteen tutkittavalle.

2.4. Eettistä ennakoarviointia edellyttävät tutkimusasetelmat opinnäytetyössä

Koska kyseessä on vankilan työntekijöiden haastattelua ja aiheet eivät ole arkaluontoisia, opinnäytetyömme ei tarvitse eettistä ennakoarviointia.

2.5. Miten hallinnoit käyttämäsi, tuottamasi ja jakamasi aineiston oikeuksia?

Tutkimusaineisto on käytössä vain opinnäytetyön tekijöillä, jonka jälkeen aineisto tuhoetaan. Tutkimuksesta tulleet tulokset ovat kuitenkin julkisia.

3. Aineiston dokumentointi

3.1. Aineiston dokumentointi

Pidämme opinnäytetyöstä erillistä dokumenttia, johon kirjaamme aineiston pääasiat, kuten tehdyt muutokset.

3.2. Aineiston järjestys ja eheys

Säilytämme alkuperäisen aineiston erillään opinnäytetyön aikana käytetyistä aineistoista, jotta alkuperäinen aineisto on saatavilla, jos se on tarpeen.

Aineistot nimetään eri verioin päivämäärän mukaan niin, että uusin versio on aina saatavilla.

4. Tallentaminen ja tietoturva opinnäytetyöprosessin aikana

Aineistot tallennetaan opinnäytetyöntekijöiden omille tietokoneille. Koska meitä on kaksi, on toiselle aina varakopio tiedoista. Koneillemme on salasanat, joten ulkopuoliset eivät tiedostoja pääse katsomaan, kuuntelemaan tai muuten käsittelemään.

5. Aineisto opinnäytetyön valmistuttua: tuhoaminen, säilyttäminen tai mahdollinen jatkokäyttö ja avaaminen

Kun opinnäytetyömme valmistuu, tuhoamme kaiken keräämämme tutkimusmateriaalin.

6. Tehtävät ja vastuut

Opinnäytetyössämme on kaksi tekijää, joten vastuu aineistonhallinnasta jakautuu meille molemmille tasavertaisesti. Levytilaa huolehdimme siten, että haastatteluita olisi mahtunut tallentamaan kahdeksan tunnin verran.

Liite 6 Tulokset kehittämistilaisuuteen osallistuvilla

1

Opinnäytetyön aihetta tarkasteltiin kolmen tutkimuskysymyksen kautta:

- Miten digiohjausta toteutetaan Kuopion vankilassa?
- Millaisia digiohjauksen taitoja työntekijöillä on?
- Miten digiohjausta tulisi kehittää vankien kanssa tehtävässä lähityössä?

2

27.2.2025

Tiedonhankintamenetelmät

- Teemahaastattelu
- Lomakehaastattelu
- Haastateltavia yhteensä 15 vankien kanssa lähityötä tekevää työntekijää
 - 8 KKS-sektorin ja 7 valvonnan virkamiestä
 - Syys-Marraskuu 2024

3

Teemahaastattelun tulokset

Teemahaastattelun avulla selvitettiin digiohjauksen nykytila Kuopion vankilassa, sekä esteitä jotka rajoittavat digiohjauksen antamista yksikössä

4

27.2.2025

Teemahaastattelun tulokset

- Digijohjaajakoulutus**
 - Vain hana oli käynyt RISE:n digijohjaajakoulutuksen
 - Haastateltavilla hyvin vähän tietoa koulutuksesta
 - Koulutukseen hyötyä ja tarpeellisuutta ei löyetty perusteellakaan
 - Koulutus ei ole tavoittanut etenkin väestön lähtöisiä henkilöitä
- Työnjako**
 - Digijohjausta kuopion varhaisena toteutettavat jatkuvassa ohjauksessa, erityisohjaajia ja opinto-ohjaajia
 - Valvontaverkostoista ei jatkuvasti ole ohjausta, josta on digitaalisten laitteiden lähtöisiä
 - Valvontaverkostoilla on tietoa kuka digijohjausta antaa ja kenelle se kuuluu
 - Digijohjaus ja ohjaus on vastuulla henkilöstön koulutus. Erityisohjaajat vastaa siitä suurilla osin digijohjausta.
 - Ohjaajat vastaa nyt Skypen kautta 5-10min kerralla
 - Opinto-ohjaaja vastaa varsinkin opintoalan lähtöisiä digijohjausta
 - Tuolloin vastauksia josta vastauksien kukaan lähtöisiä tekemään kukaan?
- Resurssit**
 - Valvontaverkoston näkökulmasta resurssit riittävät mahdollisuutta ohjauksen antamiseen
 - Sopivia työvälineitä digijohjausta antamiseen koettiin olevan riittävästi
 - Digijohjausta tarvittava laitteisto on riittävästi, ja laitteisto on ohjaajien, opinto-ohjaajien ja erityisohjaajien hallussa
 - Liikaa resursseja tarvitaan erityisesti koulutukseen ja digijohjausta antamiseen laajemmin henkilöstön koulutuksessa. Tilojen käyttöä on voit tulla kehittämään
 - Digijohjausta ei ole puuttavalla
- Toimintakulttuuri**
 - Toimintakulttuuri vanhoille ("ei kuulu meidän ajattelua")
 - Digijohjausta ei nähdä osana lähtöisiä
 - Turvallisuuskulttuuria laitoja turvallisuudella perustellaan vanhojen väleillä päälly digitaalilla
 - Oman henkilöidensä ajatellaan vastustavan muutosta, jos digijohjausta tulisi osana lähtöisiä
 - Uuden tulkinnan opettelu koulutus muuttama, koska työ koulutus ja nyt luonnollisena
- Digijohjauksella saavutettavat hyödyt**
 - Digijohjauksen jakamisen osuutteen vastauksia perustaa resurssit?
 - Digijohjausta on harkittu vangein toimintatavaksi, joka vahvistaa osaamista laitoja turvallisuutta
 - Digijohjaus vuorovaikutuksella työskenteleä, joka vahvistaa koulutusta ymmärrystä ja laitoja turvallisuutta
 - Digijohjausta on pyydyttiä saavuttamaan vanhojen asetta, joka myös parantaa osuutta laitoja turvallisuutta
 - Hyödyt vangeilla ihmisillä, ymmärryksen integroiminen edellyttää digitaalisia

Liikää alustamista

5

Lomakehaastattelun tulokset

Lomakehaastattelun kautta saatiin vastauksia siihen, millaisia digijohjauksen taitoja lähtöisiä tekemällä henkilöillä on, sekä mitä ammatillisia työkaluja työntekijöillä on laadukkaan lähtöisten toteuttamiseen.

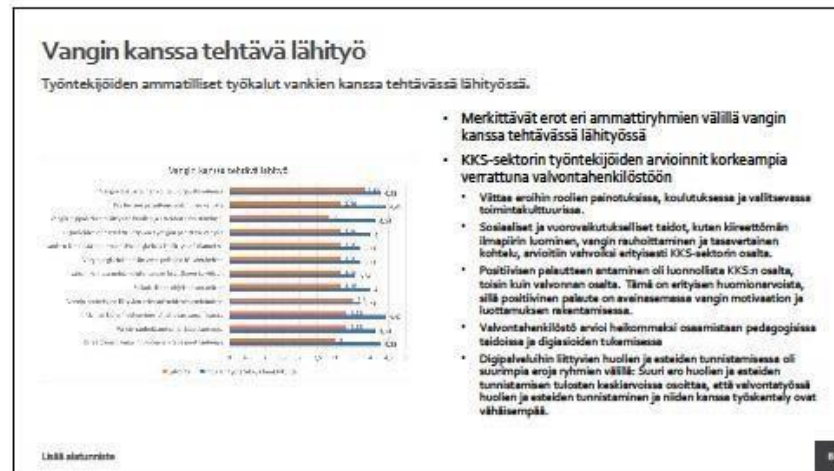
6

3

27.2.2025

7

8

4

9

27.2.2025

1

2

1

27.2.2025

Perussäännöt

- Emme arvioloi tai tuomitse ideoita
- Kannustamme villien ja liioiteltujen ideoiden keksimistä
- Määrä on tärkeämpi kuin laatu
- Kehitämme muiden ideoita
- Jokainen osallistuja ja jokainen idea on yhtä arvokas

3

Sunnuntaina skype tapaamiset tapaamishuoneessa osastoille omat SA-koneet vartijan taakse virkailijan vastaanottohuoneessa koneet sinetöidä tietokoneisiin, jolloin ei tarvitse videoida puhelinkopit? tietokone selliin?
omaan aikaan koneella sellissä tutustuminen SA-koneeseen yksi kone osastolla ei riitä, varauslista?

4